

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БУРКОВСЬКИЙ ВАДИМ ІГОРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри
політології та державного
управління
д-р політ.наук, професор
Олена ЧАЛЬЦЕВА
«_____» _____ 2022 р.

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ОРГАНІ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Наукові керівники:

М.В. Примуш, професор
кафедри політології і
державного управління, д-р
політ. наук, професор

О.С. Трегубов, доцент
кафедри підприємництва,
корпоративної та
просторової економіки,
канд.екон.наук, доцент

_____
(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Бурковський В.І. Організація роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування України. Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування. Освітня програма «Публічна політика і адміністрування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування.

Метою роботи є розвиток теоретичних положень та вироблення практичних рекомендацій з удосконалення організації роботи депутатського корпусу досліджуваного органу місцевого самоврядування.

Методи дослідження: Для досягнення поставленої мети в роботі застосовувався широкий спектр філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, призначених для отримання об'єктивних та достовірних результатів. Під час вивчення проблеми використано методи аналізу, синтезу, аналогії, порівняльно-правового аналізу, системного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних положень щодо сутності і завдань організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування; у виробленні практичних рекомендацій з удосконалення організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради, які можуть бути використані для підвищення якості її діяльності.

Об'єктом дослідження є процес організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування.

Ключові слова: організаційні форми роботи, сесійна діяльність, депутатський корпус, етапи процедури підготовки засідання.

73 с., 12 рис., 3 табл., 50 джерел.

SUMMARY

Burkovskii V.I. Organzatron of the Operation of the Deputy Corpse within a Local Self-Government Body. Specialty 281 Public administration and administration. Programme «Public policy and administration». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

The subject of research is the theoretical, methodological and applied principles of deputy's work organization of the local government.

The purpose of the work is to develop theoretical principles and practical recommendations for improving the deputy's work organization of the local government.

Research methods: to achieve the Master qualifying work goal, a wide range of philosophical, general and special methods of scientific research were used to obtain objective and reliable results. Methods of analysis, synthesis, analogy, comparative legal analysis, system analysis have been used in the paper.

The scientific novelty of the obtained results concerns developing theoretical provisions on the nature and objectives of the deputy's work organization in local government; developing practical recommendations for improving the deputy's work organization of Baykovetska village council, that can be used to improve the work quality.

The object of research is the process of deputy's work organization in the local government.

Key words: work organization forms, session activity, deputy corps, and stages of sitting preparation procedure.

73 pages, 12 pictures, 3 tables, Bibliography: 50 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	8
1.1 Сутність та зміст організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування	8
1.2 Об'єктивна необхідність і завдання організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування	12
1.3 Нормативно-правова база організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування	19
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ДОСЛІДЖУВАНОМУ ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	24
2.1 Характеристика організаційних форм роботи депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування	24
2.2 Аналіз сесійної діяльності депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування	31
2.3 Аналіз організаційної роботи постійних комісій в досліджуваному органі місцевого самоврядування	38
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ДОСЛІДЖУВАНОМУ ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	47
3.1 Удосконалення інституційного забезпечення організації роботи депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування	47
3.2 Вдосконалення процесу організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування	53
3.3 Впровадження зарубіжного досвіду організації діяльності місцевих рад у вітчизняну практику	59
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку будь-якої країни є можливим лише за умови створення сприятливих передумов для комплексного гармонійного розвитку її регіонів. Стабільний розвиток економіки та соціальної сфер є результатом поєднання саморозвитку територіальної спільноти та управлінських впливів з боку владних, ринкових та громадських інститутів. В умовах поступової децентралізації державного управління в Україні, визначальним суб'єктом реалізації механізму управління розвитком адміністративно-територіальних одиниць стають органи місцевого самоврядування, що володіють певною матеріально-технічною базою для здійснення своїх функцій.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування здійснила низка вчених, зокрема В.Б. Авер'янов, К.К. Афанасьєва, О.А. Баранов, В.М. Бевзенко, Н.В. Васильєва, І.В. Венедиктова, І.П. Голосніченко, В.І. Горбатюк, С.Л. Дембіцька, С.Д. Дубенко, О.П. Дудкіна, Н.Б. Кирич, Ю.М. Ільницька, А.В. Кірмач, Д.А. Козачук, І.О. Картузова, В.В. Коваленко, Т.О. Коломоець, О.В. Кузьменко, А.П. Ліпенцева, А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський, Л.В. Прудіус, В.П. Тимошук, О.А. Чемерис, М.М. Шкільняк та ін.

Сучасні форми політичної системи України диктують необхідність наукових досліджень теоретичних і практичних проблем організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретичних положень та виробленні практичних рекомендації з удосконалення організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради.

Завдання:

- висвітлити сутність та зміст організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування;
- вивчити нормативно-правову базу організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування;
- охарактеризувати організаційні форми роботи депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування;
- здійснити аналіз сесійної діяльності депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування;
- здійснити аналіз організаційної роботи постійних комісій в досліджуваному органі місцевого самоврядування;
- запропонувати можливі шляхи удосконалення інституційного забезпечення організації роботи депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування;
- обґрунтувати необхідність впровадження зарубіжного досвіду організації діяльності місцевих рад у вітчизняну практику.

Об’єкт дослідження – процес організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування.

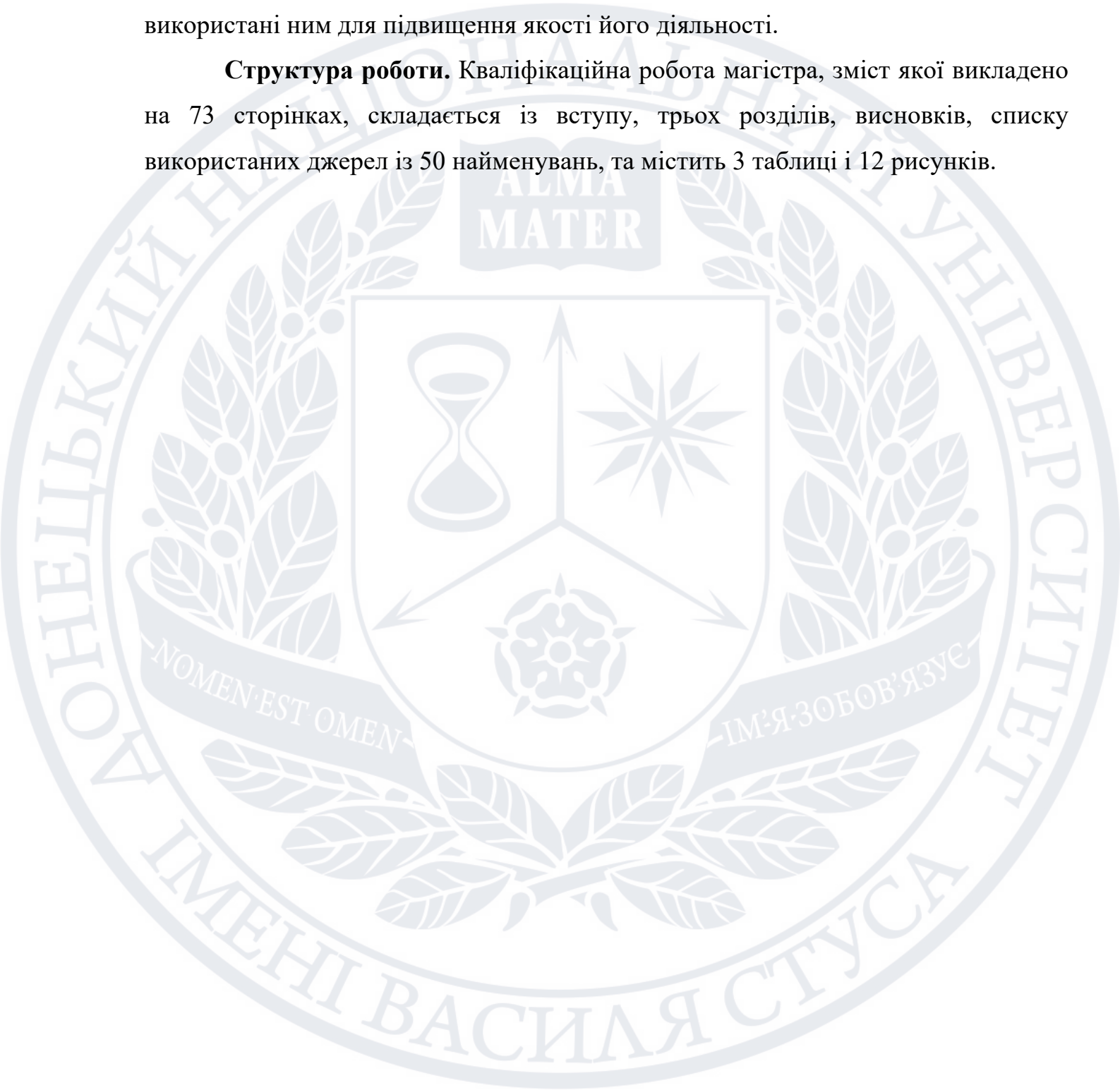
Предмет дослідження – є теоретичні, методичні та прикладні засади організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі застосовувався широкий спектр філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, призначених для отримання об’єктивних та достовірних результатів. Під час вивчення проблеми використано методи аналізу, синтезу, аналогії, порівняльно-правового аналізу, системного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних засад і положень, щодо управління та організування роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування.

Практична значущість результатів дослідження полягає у виробленні практичних рекомендацій з удосконалення організації роботи депутатського корпусу досліджуваного органу місцевого самоврядування, які можуть бути використані ним для підвищення якості його діяльності.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра, зміст якої викладено на 73 сторінках, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 50 найменувань, та містить 3 таблиці і 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1 Сутність та зміст організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування

Діяльність органів місцевого самоврядування, здійснюється в різноманітних формах, тобто в певному порядку і з дотриманням вимог процедурного характеру. Оскільки постійно зростає складність управлінських завдань, кількість публічних послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, зростають вимоги до їх якості, ставиться питання про необхідність впровадження конкуренції в процесі надання публічних послуг.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі дуже мало приділяється уваги визначенню і дослідженню організації роботи органів місцевого самоврядування загалом та депутатського корпусу зокрема.

Наприклад, окремі науковці зазначають, що організаційними формами здійснення місцевого самоврядування служать інститути представницької і безпосередньої демократії [34, с. 221]. Для того, щоб розкрити сутність організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, необхідно насамперед, проаналізувати зміст поняття «організація».

Організація може бути, як об'єктивне явище, яке належить до усіх керованих соціальних суб'єктів. Тому поняття «організація» використовується поряд з поняттям «управління». Вона визначається, як одна з універсальних функцій соціального управління. Можна стверджувати, що організація означатиме складову змісту управлінської діяльності та впорядкування певних суспільних відносин.

Отже, термін «організація» можна розглядати в двох значеннях, статичному і динамічному. Організація у статичному розумінні – колектив людей, соціальна група, суспільство, міжнародне об'єднання, у динамічному – певний процес, функціонування, діяльність для досягнення конкретної мети. Питання організації не є лише питанням правил або норм. Організація виступає водночас процесом доцільної повсякденної діяльності.

Багато вчених вважає, що система організаційних відносин місцевих рад є досить розгалуженою і включає в себе процес здійснення функцій структурних підрозділів у межах їх взаємовідносин та діючий механізм юридичної відповідальності структурних підрозділів. На наш погляд такий підхід охоплює лише один аспект їх діяльності, залишаючи без уваги широку гаму відносин організаційного характеру, які складаються в процесі функціонування місцевих рад, їх структурних підрозділів, окремих депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування.

У залежності від отриманого результату пропонуємо поділити на правові, організаційні та матеріально-технічні форми діяльності органів самоврядування.

Правові пов'язані з виконанням юридично значущих дій, у чітко визначеному законодавством порядку. За допомогою правових форм відбувається фіксація рішень і дій органів місцевого самоврядування і вони мають юридичний зміст. Організаційні форми діяльності впроваджуються в межах діючого законодавства та не потребують юридичного оформлення і не мають юридичних наслідків. Матеріально-технічні форми діяльності проводяться у порядку поточної та звичайної роботи.

Отже, результатом правових форм є прийняття нормативно-правового акту, а результатом організаційних форм – власне належна організація діяльності органу. Організаційні форми діяльності не справляють такого безпосереднього впливу на суспільні відносини, як правові форми, однак завдяки їм здійснюються підготовчі дії, обговорюються, узгоджуються різні позиції, робляться відповідні висновки в процесі пошуку оптимальних шляхів вирішення проблеми [47, с. 246].

Досліджуючи організаційні форми роботи депутатського корпусу органів місцевого самоврядування, необхідно визначити, які суб'єкти охоплюються поняттям «представницький орган». Важливо відмітити, що в літературі радянського періоду панував підхід, щодо якого до представницького органу – ради, відносився також виконавчий комітет ради. Сьогодні такий підхід називається «широким» розумінням сутності ради, як органу місцевого самоврядування. За діючим законодавством виконавчі комітети не виступають як частина представницького органу місцевого самоврядування.

У літературі не часто можна зустріти визначення власне організування роботи депутатського корпусу. О.Ф. Фрицький під організацією роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування визначає способи участі депутатів у реалізації функцій та повноважень рад [19, с.121]. Інші науковці під організацією роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування розуміють конкретні заходи, які здійснюються в певних межах правових норм, за допомогою яких реалізуються компетенція рад та їх органів [28, с. 189; 18, с. 23]. Г.В. Задорожня під організаційними формами роботи розуміє закріплені в нормах муніципального права, вироблені теорією та практикою, види діяльності постійних комісій, що не створюють юридичних наслідків і спрямовані на реалізацію їх функцій і повноважень [37, с. 148].

Всебічний аналіз організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування через призму багатоманітності зв'язків із соціальною дійсністю створює необхідне підґрунтя для надання вичерпної характеристики. З'ясування сутності організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування сприяє правильному визначенню нагальних проблем функціонування органу місцевого самоврядування і більш усвідомленому вирішенню концептуальних питань місцевого самоврядування в цілому. Організація роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, з філософської точки зору, розглядається як єдина цілісність. Так, діяльність депутатського корпусу може спрямовуватися у таких напрямках, як

упорядкування та забезпечення внутрішньої роботи і робота зовнішнього спрямування, тобто із людьми, підприємствами, іншими організаціями.

Якщо вести мову про внутрішню організаційну роботу представницького органу, маємо на увазі роботу щодо впорядкування структурно-функціональних аспектів організації роботи системи органів ради, механізм прийняття рішень – проведення засідань постійних, тимчасових контрольних комісій, президії (колегії) ради, пленарних засідань ради. Коли ж йдеться про зовнішню організаційну діяльність, маються на увазі зв'язки (взаємовідносини) представницького органу з іншими суб'єктами, вплив на об'єкти, в результаті чого утворюється певне зовнішнє організаційне середовище, здійснюється управління, встановлюється директивно або в порядку узгодження система взаємозв'язків органу і керованого об'єкту, процесу, щодо якого радою приймаються рішення.

Правові й організаційні форми міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування в Україні носять різноманітний і багатоплановий характер. Науковці класифікують їх у залежності:

1) від кількості організаційно-правових форм, що реалізуються в рамках одного заходу: а) комплексні (більше двох організаційно-правових форм – проведення днів (тижнів) міст-побратимів тощо); б) цільові (спортивні змагання команд міст-партнерів);

2) від сфери реалізації – форми гуманітарного, економічного, науково-технічного, політичного співробітництва;

3) від суб'єктного складу – форми співробітництва на рівні місцевих влад, громадських формувань, навчальних закладів. Останнім часом партнерами органів місцевого самоврядування України виступають урядові організації зарубіжних держав (Агентство міжнародного розвитку США);

4) від хронологічної характеристики – розрізняють організаційно-правові форми довгострокового, середньострокового, короткострокового характеру [4, с. 186].

Сучасною організаційною формою роботи є засідання депутатських фракцій у радах, обраних за пропорційною системою, та депутатських груп і фракцій у сільських та селищних радах. У працях науковців, які досліджуються організаційні форми роботи представницьких органів, не часто можна знайти згадування про таку форму роботи, як засідання депутатських фракцій. Причинами цього є те, що основні дослідження організаційних форм роботи місцевих рад належать радянському періодові, коли за фактичного існування однопартійної системи, фракцій взагалі не існувало, а своєї теперішньої ваги, особливо у радах міських, обласних та районних, депутатські фракції набули з нещодавно введеним порядком формування цих рад на пропорційній основі.

На нашу думку, сьогодні засідання депутатських фракцій стали важливою організаційною формою роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, оскільки вони є важливими суб'єктами розробки та прийняття рішень. На їх засіданнях обговорюються питання, що виносяться на пленарне засідання, проводяться дебати, висловлюються думки членами фракції, депутати представляють свій аналіз окремих питань, положень проектів нормативних актів, виробляється позиція фракції щодо голосування на пленарному засіданні.

1.2 Об'єктивна необхідність і завдання організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування

До системи місцевого самоврядування, відповідно до ст. 5, згідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до системи місцевого самоврядування можна віднести: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову та інше.

Якщо розглядати рівень села, то структура місцевого самоврядування є такою: територіальна громада села; представницький орган територіальної громади села, (сільська рада); сільський голова; виконавчий орган (виконавчий комітет сільської ради). Сільська рада формує та обирає постійні та тимчасові комісії.

Сільська рада, як представницький орган територіальної громади, функціонує колегіально. Організаційно-правовою формою діяльності ради є сесії ради, які дають можливість обраним депутатам на базі широкої колегіальності обговорювати і вирішувати всі важливі питання, що входять до їх компетенції.

Регулярне проведення сесії - одна із основних умов послідовного здійснення принципу колегіальності і розвитку творчої активності депутатів. Принцип колегіальності лежить в основі організації й органів ради. Колегіальними є постійні комісії ради, виконавчі комітети рад і комісії виконкомів.

Сільська рада проводить свою роботу у вигляді сесій. Сама сесія складається із пленарних засідань і постійних засідань ради. Сесія скликається раз на квартал.

На засіданнях сільської ради вирішується перелік певних питань, затверджується регламент ради, утворюються чи ліквідовуються постійні та інші комісії, затверджуються та змінюються їхній склад, обираються голови комісій, створюються виконавчі комітети ради, визначається їхня чисельність, затверджується персональний склад, вносяться зміни до складу комітетів.

Коллективну суть органу місцевого самоврядування підтверджує те, що коли сесію не скликає сільський голова, ні секретар у період двох тижнів, тоді можна скликати її за пропозицією однієї третьої загального складу депутатів.

Сесія ради буде дійсною, якщо на пленарному засіданні беруть участь дві третіх учасників від загального складу ради. Проектні рішення з основних питань, які мають бути розглянуті на раді, інформуються депутатів за їхньою вимогою, але не пізніше як за три дні до початку сесії.

Порядок проведення сесії проходить гласно, коли необхідно радою приймається рішення про проведення закритого пленарного засідання. На засідання сесії чи засідання ради можуть запрошувати депутатів Верховної Ради України, депутатів обласних та районних рад, представників влади, політичних партій, громадських організацій, трудових колективів.

Сільський голова пропонує питання, які виноситимуться на розгляд ради, також крім нього пропонують свої питання постійні комісії, депутати, виконавчі комітети сільської ради та інші. Ці всі питання подаються за 10 днів до початку роботи сесії

Подані пропозиції сільський голова буде розглядати враховуючи думку відповідної постійної комісії, буде також приймати рішення при врахуванні пропозицій, або їхнього відхилення. Голова інформуватиме на сесії депутатів про ці пропозиції, які надійшли до порядку денного засідання ради. Кінцевий порядок денний буде затверджено сільською радою на пленарному засіданні за допомогою відкритого голосування, коли є більшість голосів від загальної кількості присутніх.

Постійні комісії у межах своїх повноважень готують доповіді, інформацію, проекти рішень з питань, які будуть винесені на розгляд сесії.

Бюджетні проекти, планові та місцеві програми соціально-економічного і культурного розвитку мають розроблятися виконавчим комітетом органу місцевого самоврядування. Коли питання проходять підготовчий процес то враховуються думки і пропозиції виборців територіальної громади. Самі проекти рішень сільської ради з окремих та основних питань будуть розглядатися постійними комісіями, які є при сільській раді.

Повноваження депутата органу місцевого самоврядування вступають у дію, коли оголошено підсумки виборів та визнано повноваження депутата і закінчуються, коли відбувається перше скликання нової ради. Дострокове припинення повноважень настає у випадку, передбаченим Законом.

Депутат сільської ради має право голосувати по всіх питаннях, які винесені на розгляд сесії, також на засіданнях усіх комісій, членом яких він є, в тому числі і постійних комісій. Коли проходить голосування за кожне окреме питання, депутат дає свій голос за кожне із них, або ж голосує проти, чи утримується від голосування. Кожен депутат голосує особисто. Коли оголошують результати голосування, то до загального складу враховують голос сільського голови, якщо він є учасником пленарного засідання.

Депутат вносить пропозиції щодо порядку денного сесії, розглядання та обговорювання різних питань, склад органів, які можуть утворюватися, або обиратися радою, кандидатури посадових осіб, які обиратимуться, призначатимуться, або затверджуватимуться. Депутат може звертатися із запитами, брати участь у дебатах, вносити проекти рішень та поправок, виступати з обґрунтуваннями своїх пропозицій.

На засіданні сільської ради, голова, або депутат, який буде головувати, повинен забезпечити дотримання регламенту та виконання положень, щодо процедури проведення цього засідання, керує засіданням, слідкує за дотриманням кворуму і порядку роботи, може надавати слово доповідачу, співдоповідачу, виступаючому, в залежності від черги та запису на виступ, які подають секретареві ради, також може надавати слово для виступів у різних спорах з питання, що обговорюється.

Депутат має право на першочерговий виступ, може оголошувати письмовий запит, особисту заяву та довідку депутата, надавати слово для усного запиту, також зауваження, щодо проведення сесій; проводити голосування депутатів з питання, яке потребує прийняття рішення ради і оголошує його результат. Коли проходить відкрите голосування, то доводиться до відома депутатів кількість пропозицій, які будуть голосуватися. Якщо відбувається грубе порушення то головуючий має право попросити залишити засідання порушника, якщо він не є депутатом сільської ради. головуючий може надавати відповідні доручення, які забезпечуватимуть роботу сесії, постійних комісій та депутатів.

Якщо сільська рада приймає будь-яке рішення більшістю голосів обраних депутатів ради то сільський голова має підписати ці рішення, якщо ж голова відсутній то підписує секретар сільської ради.

Сільський голова може у визначений термін може припинити рішення, які прийняла рада також у п'яти денний термін, тому це рішення ще раз можуть винести на повторне обговорення, для обґрунтування зауважень. Якщо буває

ситуація, коли рада може відхилити зауваження сільського голови і підтвердити попереднє рішення більшістю голосів, воно стає легітимним.

Прийняті рішення, які мають нормативно правовий характер стають чинними, з дня, коли їх оприлюднили, при умові, якщо рада не встановила інший термін реалізації цих рішень у дію.

Для того, щоб довести до відома населення усі рішення, які були прийняті на сесіях, вони повинні бути оприлюднені. Це здійснюється через розміщення оголошень на спеціально відведеній дошці для оголошень у самому приміщенні сільської ради, також прийняті рішення можуть надсилатись відповідним комітетам та радам, комісіям. Ці рішення доводяться до відома населенню у період п'яти днів, коли їх було прийнято.

Будь-які рішення, прийняті сільською радою є обов'язковими до виконання усіма підприємствами, організаціями та установами, які розміщені на її території, не залежно, яку форму власності вони мають.

Кожна сільська рада має проводити контроль за роботою створених органів ради, організацій, підприємств, установ, які функціонують на її території та не залежно від їхніх форм власності, вона має здійснювати забезпечення дотримання ними законності дій.

Функції і повноваження депутатського корпусу органу місцевого самоврядування здійснюються за допомогою притаманних йому форм і методів діяльності.

Одним із важливих елементів діяльності депутатського корпусу є саме організаційна діяльність, тому що вона має високу питому вагу, якщо рівняти її із другими частинами діяльності місцевого органу. Актуальність саме організаційної діяльності пояснюється ще і тим, що за її допомогою реалізуються важливі повноваження місцевої ради, зокрема це управління відповідним об'єктом, складання плану і координування, контролювання і перевіряння цієї діяльності.

Завдячуючи саме організаційній роботі місцевих рад вирішуються питання будови виконавських та інших органів, їхнє створення, забезпеченість

злагодженої та чіткої роботи, визначається будова їхніх структурних частин, повноваження державних службовців, чітко розмежовуються функції між радами та їхніми органами, між чіткими ланками і виконавцями, за якими закріплено певні компетенції та положення.

Водночас значний перелік організаційних форм роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування вимагає їх класифікації. Видова диференціація повинна здійснюватися з використанням різноманітних критеріїв, що дозволить глибше їх дослідити.

М.О. Баймуратов зазначає, що організаційні форми поділяються на основні та допоміжні, колективні та індивідуальні, пов'язані з вирішенням питань загальної компетенції та ті, що застосовуються у межах здійснення окремих функцій або напрямків діяльності. Він також виділяє форми, за допомогою яких приймаються обов'язкові для виконання рішення та ті, що використовуються як засіб здійснення контрольної та підготовчої діяльності. Поряд з формами депутатської діяльності автор виділяє форми, в межах яких діють працівники апарату та «активісти» (тимчасові комісії, робочі групи), а також загальні, властиві усім радам та специфічні (такі як президії) [20, с. 124-125].

Поділ організаційних форм роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування на основні та допоміжні є традиційним в науковій літературі. Однак дискусійним залишається питання, які з організаційних форм роботи вважаються основними, а які допоміжними.

Проаналізувавши основні підходи до класифікації організаційних форм роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, слід зазначити, що вбачається доцільним поділяти організаційні форми роботи депутатського корпусу на: внутрішньо організаційні та зовнішньо організаційні. Внутрішньо організаційними формами пропонується вважати сукупність дій та заходи, спрямовані на організацію роботи самої ради – проведення пленарних засідань, засідань постійних комісій, депутатських фракцій тощо. Водночас зовнішньо організаційними формами роботи можна вважати діяльність, спрямовану на

організацію роботи за межами ради, роботу з населенням (зокрема, виконання депутатами доручень ради, їх участь у зборах громадян, громадських слуханнях тощо), як такі, що передбачають безпосередній зв'язок і комунікацію з громадами, іншими органами, представниками зарубіжних країн тощо.

Функції місцевих рад реалізуються у відповідних не лише правових, а й організаційних формах роботи. Кожна з функцій місцевих рад реалізується в специфічних організаційних формах. Задачі і функції відображають матеріальний зміст діяльності місцевих рад, а організаційні форми їх діяльності є засобами реалізації функцій і задач. Зокрема, нормотворча функція місцевих рад реалізується завдяки поєднанню (застосуванню) таких організаційних форм, як засідання підготовчих груп (підкомісій), засідання постійних комісій (за необхідності, спільні засідання декількох постійних комісій), узгодження найбільш спірних питань на засіданнях президії (колегії) ради, пленарне засідання місцевої ради. Реалізація правозастосовної функції місцевої ради вимагає застосування дещо меншої кількості організаційних форм (наприклад, засідання постійної комісії і пленарне засідання ради). Контрольна функція здійснюється в формі документальних чи реальних перевірок, аналізу матеріалів на засіданнях підкомісій, робочих груп, заслуховування звітів посадових осіб на засіданнях постійних комісій чи на пленарних засіданнях рад. Все це зумовлює класифікацію організаційних форм роботи місцевих рад за функціональним критерієм (функціональною ознакою): організаційні форми правовстановлюючого, право виконавчого і правоохоронного характеру. В залежності від режиму функціонування місцевої ради організаційні форми їх роботи можна підрозділяти на чергові, позачергові та надзвичайні.

Отже, організаційні форми роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування можна поділяти на: внутрішньо-організаційні та зовнішньо-організаційні. Основними ознаками, що характеризують організацію роботи депутатського корпусу є сукупність конкретних дій, визначених процедур та виконання певних функцій.

1.3 Нормативно-правова база організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування

Очевидно, що норми, які регулюють організацію роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, мають певні специфічні ознаки. Сукупність процесуальних норм, які регулюють внутрішню організацію роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, називають організаційною основою. На думку О.Ю. Лялюка вона займає важливе місце в системі фундаментальних основ організації і діяльності місцевих рад і є умовою створення ефективного внутрішнього порядку в місцевій раді. Він пропонує організаційні основи місцевих рад визначати як сукупність закріплених нормами права умов та можливостей забезпечення ефективності їх діяльності, що полягає у наявності структури, порядку, форм та принципів організації й діяльності, які реалізуються через правовідносини місцевих рад з іншими органами публічної влади, а також фізичними та юридичними особами [49, с. 138].

У нормативних актах своє відображення знаходять основні організаційні форми роботи депутатського корпусу, такі як пленарні засідання, засідання постійних та тимчасових комісій, депутатських груп та фракцій, президій, робота голови ради, його заступників та секретаря, робота депутатів тощо. Адже саме вони є такими, у яких слідування певній закріпленій процедурі є необхідним для забезпечення прозорого та законного процесу підготовки та прийняття рішень. К.Є. Соляник наголошує на тому, що законодавець закріплює необхідні, основні форми діяльності, в той час як практика завжди їх доповнює й окреслює доцільність використання інших у конкретних умовах розвитку суспільних відносин [26, с.19]. Допоміжні організаційні форми, такі як проведення робочих зустрічей, інтерв'ю, прес-конференцій в основному не вимагають суворого дотримання певних меж, закріплених у нормах права, вони регулюються нормами ділового етикету тощо. Хоча, у окремих регламентах можна зустріти і їх закріплення. Винятком слугує проведення радою депутатських слухань, які в аспекті організаційної діяльності ради можна також віднести до додаткових організаційних форм її роботи, але які через важливість таких слухань, як

окремого інституту, мають проводитися за окремою чіткою процедурою й регулюватися окремими нормативними актами.

Сьогодні організацію роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування регламентують нормативно-правові акти різної юридичної сили.

Так, Конституція України створила правові передумови утвердження місцевого самоврядування в Україні, окреслила загальні засади конституційної моделі територіальної організації влади на місцях, визначила відповідні стратегічні напрями діяльності. В основу Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», покладено декілька конституційних норм, які присвячені місцевому самоврядуванню.

Правовою основою місцевого самоврядування є ціла система нормативно-правових актів, які регулюють його організацію та діяльність, також сюди можна віднести закони України, акти Президента України, чи Кабінету Міністрів України, також акти, які були прийняті на місцевих референдумах.

Сьогодні практика роботи місцевих рад, показує, що, використовуючи рекомендаційний характер рішень комісій рада може «у виняткових випадках» виносити питання прямо на пленарне засідання. Це створює парадоксальну ситуацію, коли створюються широкі можливості для практики блокування пропозицій, що подаються окремими опозиційними депутатами шляхом непідписання їх юридичним департаментом, а пропозиції, що вносяться департаментами, іншими виконавчими органами за підтримки керівництва ради та депутатської більшості, приймаються на сесії без попереднього їх розгляду в постійних комісіях.

Це свідчить про наявність прогалин у регулюванні процесу винесення проектів рішень на розгляд сесії місцевої ради саме на законодавчому рівні. Адже коли виникає проблема з довільним тлумаченням норми закону на місцях, а така норма є ключовою для забезпечення дотримання права нормотворчої ініціативи депутатів і водночас недопущення непрозорого прийняття рішень радою без попереднього їх обговорення у комісіях, це означає, що норма повинна мати детальніше формулювання на законодавчому рівні, що

виключатиме її довільне тлумачення і створюватиме відповідні межі поведінки для всіх суб'єктів у місцевих радах.

У чинному законодавстві щодо організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування допускається так звана свобода розсуду, що означає право місцевих рад самостійно визначати свою внутрішню організацію, процедури діяльності, форми втілення правових приписів у життя. Але з метою забезпечення принципів організації та діяльності представницьких органів місцевого самоврядування, зокрема, народовладдя, законності, гласності, колегіальності та інших, норма закону повинна мати конкретний характер та містити чітко визначені форми, способи і засоби її реалізації, адже свобода розсуду інколи може загрожувати демократичним засадам функціонування місцевих рад та їх органів.

Акти місцевого самоврядування є відповідними документами, які сприяють розвитку системи місцевого самоврядування.

Статут територіальної громади містить загальні положення, що стосуються пленарних засідань, засідань постійних комісій та засідань тимчасових комісій, діяльності депутатів, депутатських об'єднань та проведення слухань.

Багато вчених вважають, що регламент місцевого представницького органу не може бути віднесений до нормативно-правових актів, оскільки він видається на підставі юридичних фактів і юридичних норм, визначає права, обов'язки і міру юридичної відповідальності конкретних осіб, спрямований на регламентацію діяльності місцевого представницького органу і доводять, що він є правозастосовним правовим актом [18, с. 266].

Важливо відмітити нормативну неурегульованість порядку проведення засідань тимчасових контрольних комісій як на рівні закону, так і статутів територіальних громад, а також окремих положень, що видаються місцевими радами. Перелічені нормативні акти містять загальні положення щодо порядку створення таких комісій, керівництва ними та типу питань, які вони покликані опрацьовувати. Що ж стосується процедур проведення засідань, обговорення

питань та прийняття рішень – ці питання не отримали відповідної правової регламентації на нормативному рівні.

Отже, слід констатувати наявність цілого ряду правових актів, які прямо чи опосередковано встановлюють та регулюють організацію роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування (закони та підзаконні нормативні акти). Проте цілий ряд проблемних питань не дістали свого адекватного відображення у цих актах. Зокрема, існує необхідність кращого законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із проведенням зустрічей депутатів із населенням, підвищенням відповідальності депутатів, керівників органів місцевих рад за невиконання вимог закону, здійснення наданих їм повноважень та ін.

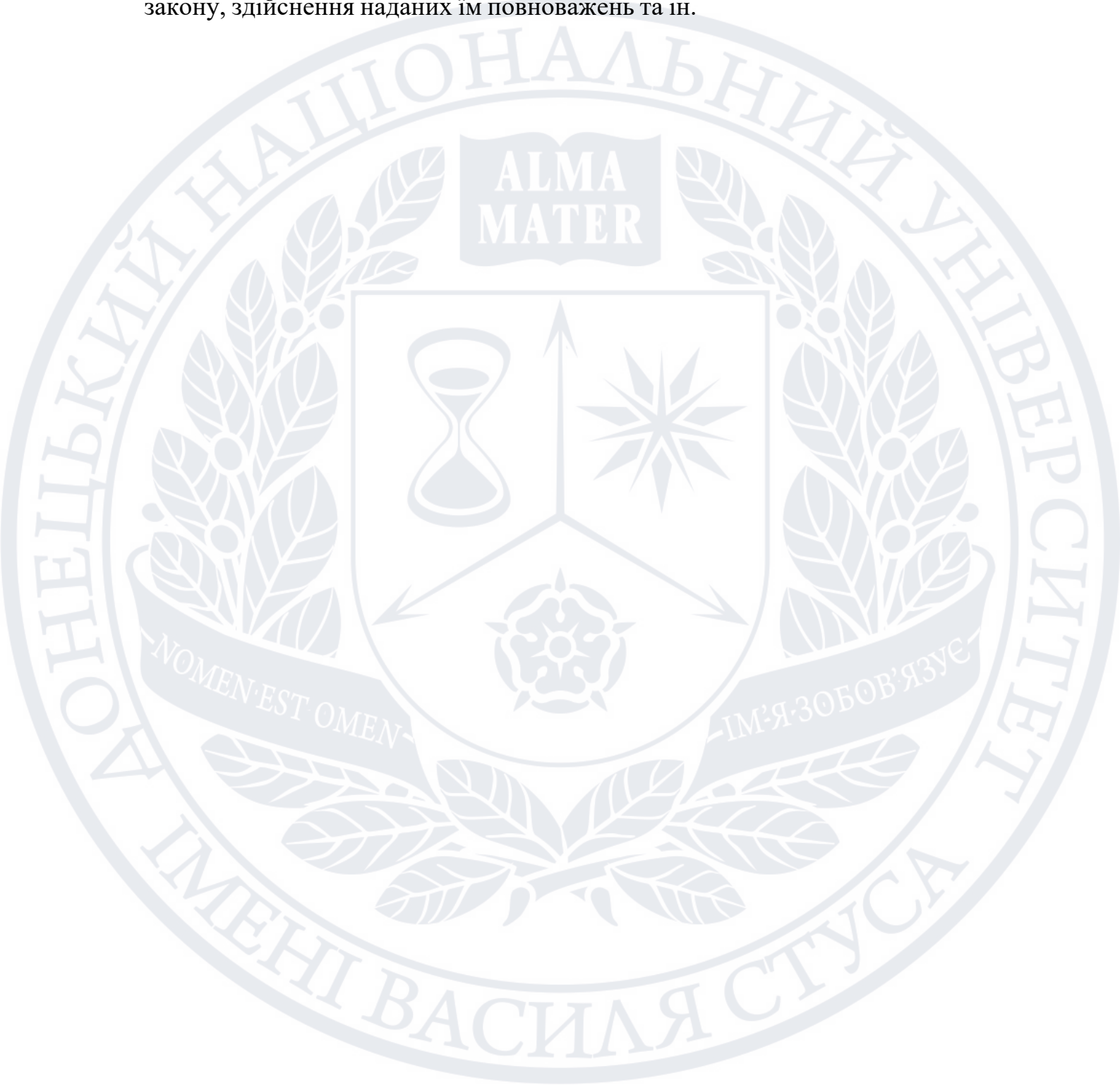
Висновки до розділу 1

Сьогодні засідання депутатських фракцій стали важливою організаційною формою роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, оскільки вони є важливими суб'єктами розробки та прийняття рішень. На їх засіданнях обговорюються питання, що виносяться на пленарне засідання, проводяться дебати, висловлюються думки членами фракції, депутати представляють свій аналіз окремих питань, положень проектів нормативних актів, виробляється позиція фракції щодо голосування на пленарному засіданні

Організаційні форми роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування можна поділяти на: внутрішньо-організаційні та зовнішньо-організаційні. Основними ознаками, що характеризують організацію роботи депутатського корпусу є сукупність конкретних дій, визначених процедур та виконання певних функцій.

Слід констатувати наявність цілого ряду правових актів, які прямо чи опосередковано встановлюють та регулюють організацію роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування (закони та підзаконні нормативні акти). Проте цілий ряд проблемних питань не дістали свого адекватного відображення у цих актах.

Зокрема, існує необхідність кращого законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із проведенням зустрічей депутатів із населенням, підвищенням відповідальності депутатів, керівників органів місцевих рад за невиконання вимог закону, здійснення наданих їм повноважень та ін.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ДОСЛІДЖУВАНОМУ ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1 Характеристика організаційних форм роботи депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування

На сучасному етапі територіальна громада села Байківці, як елемент системи місцевого самоврядування виконує низку власних функцій, реалізуючи форми прямої демократії. Разом з тим, частина завдань, необхідних для повноцінного забезпечення інтересів членів територіальної громади не може бути розв'язана ними безпосередньо, в рамках прямої демократії, та потребує обрання представницьких органів, які представляють інтереси жителів територіальної громади

У склад Байковецької сільської ради входять депутати, які обиралися на чергових місцевих виборах. Загальний склад Байковецької сільської ради — 22 особи.

В результаті виборів до місцевих органів влади в 2019 році до Байковецької сільської ради було обрано 22 депутати, з них 18 депутатів – самовисуванням та 4 депутата від політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

Рада проводить свою роботу сесійно (не менше одного засідання на квартал). Для вивчення, попереднього розгляду та підготовки питань, які належать до відання ради, утворюються постійні комісії, що обираються з числа депутатів. Так, формуються комісії, відповідно до блоків основних функцій та повноважень органів місцевого самоврядування (наприклад, постійна комісія з питань земельних відносин, агропромислового комплексу та охорони довкілля). Робота постійних комісій Байковецької сільської ради визначається Положенням про постійні комісії.

Організаційне, правове, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Байковецької сільської ради, постійних комісій, депутатів сільської ради забезпечує виконавчий апарат сільської ради в складі 4 посадових осіб місцевого самоврядування. До виконавчого апарату Байковецької сільської ради входять: сільський голова, секретар, бухгалтер, землевпорядник.

До повноважень головуючого на сесії Байковецької сільської ради входить: оголошення питань, що вносяться на розгляд ради; надання слова для доповідей, співдоповідей і виступів; стеження за додержанням встановленого регламенту роботи; оголошення запити, що надійшли від депутатів; оголошення особисті заяви і довідки, що надійшли в письмовій формі; постановка питання на голосування і оголошення його результатів; оголошення перерви і закінчення роботи сесії; підписання протоколу сесії.

Секретар сесії веде протокол засідання; веде список осіб, що записались для виступу; реєструє депутатські запити; приймає і реєструє запитання, довідки, листи, звернення, які надходять на сесію.

Лічильна комісія: вибирає голову комісії; забезпечує підрахунок голосів при відкритому голосуванні; забезпечує підготовку процесу таємного голосування; оприлюднює результати голосування.

Редакційна комісія: забезпечує опрацювання матеріалів пленарного засідання; забезпечує контроль за правильним відображенням виступів в протоколах.

Чітке, успішне і ефективно проведення сесій залежить як від якості підготовки пленарного засідання та обговорення питань в постійних комісіях ради, так і від головуючого. Якщо головуючий з якихось мотивацій і причин не достатньо належно виконує свої обов'язки і це відбувається постійно, депутати через секретаря ради або особисто можуть делікатно порушити це питання задля виправлення положення.

Важливу роль у роботі депутатського корпусу Байковецької сільської ради відіграють постійні комісії, вони створені, щоб розглядати різні питання та реалізовувати рішення та програми самої ОТГ, або ж загальнодержавні програми.

Зміст повноважень постійних комісій опосередковує спектр застосування можливих форм і методів роботи. Постійні комісії зобов'язані здійснювати свої функції та повноваження на практиці не в довільній формі, а використовуючи відповідний апробований механізм. Наявність останнього не можна сприймати як незмінну чи непорушну статистику, оскільки зміна зовнішніх факторів опосередковує вдосконалення механізму практичної реалізації повноважень органу. Вибір форми, в рамках якої постійні комісії здійснюють ту чи іншу роботу, зумовлений (визначається) конкретними об'єктивними та суб'єктивними чинниками.

Робота депутатів здійснюється у постійних комісіях на громадських засадах. Байковецькою сільською радою утворено п'ять постійних комісій:

- постійна комісія з питань фінансів, бюджету, планування соціально-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва;
- постійна комісія з питань земельних відносин, природокористування, планування територій, будівництва, архітектури, охорони пам'яток, історичного середовища та благоустрою;
- постійна комісія з питань комунальної власності, житлово-комунального господарства, енергозбереження та транспорту;
- постійна комісія з гуманітарних питань;
- постійна комісія з питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики та регламенту.

Аналізуючи роботу депутатського корпусу Байковецької сільської ради та постійних комісій Байковецької сільської ради, можна зробити висновок, що зараз вони працюють активніше, і ми вважаємо, що ефективніше.

Аналіз форм роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради та її постійних комісій за період 2019- 2021 роки подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Аналіз форм роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради та її постійних комісій за період 2019 до 2021 рр.

Основні форми роботи	Основні форми роботи			Темпи приросту обсягу, %	
	2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020
Прийнято рішень сільської ради	189	210	297	11,1	41,4
Засідання сільської ради	8	9	11	12,5	22,2
Засідання постійних депутатських комісій сільської ради	142	158	173	11,3	9,5

Примітка. Складено автором на основі матеріалів діяльності Байковецької сільської ради

Форма діяльності депутатського корпусу органу місцевого самоврядування – це зовнішнє вираження однорідних дій, операцій, процедур, які здійснює депутатський корпус для реалізації закріплених за ним функцій.

На рис. 2.1 представлено організаційні форми роботи депутатського корпусу.

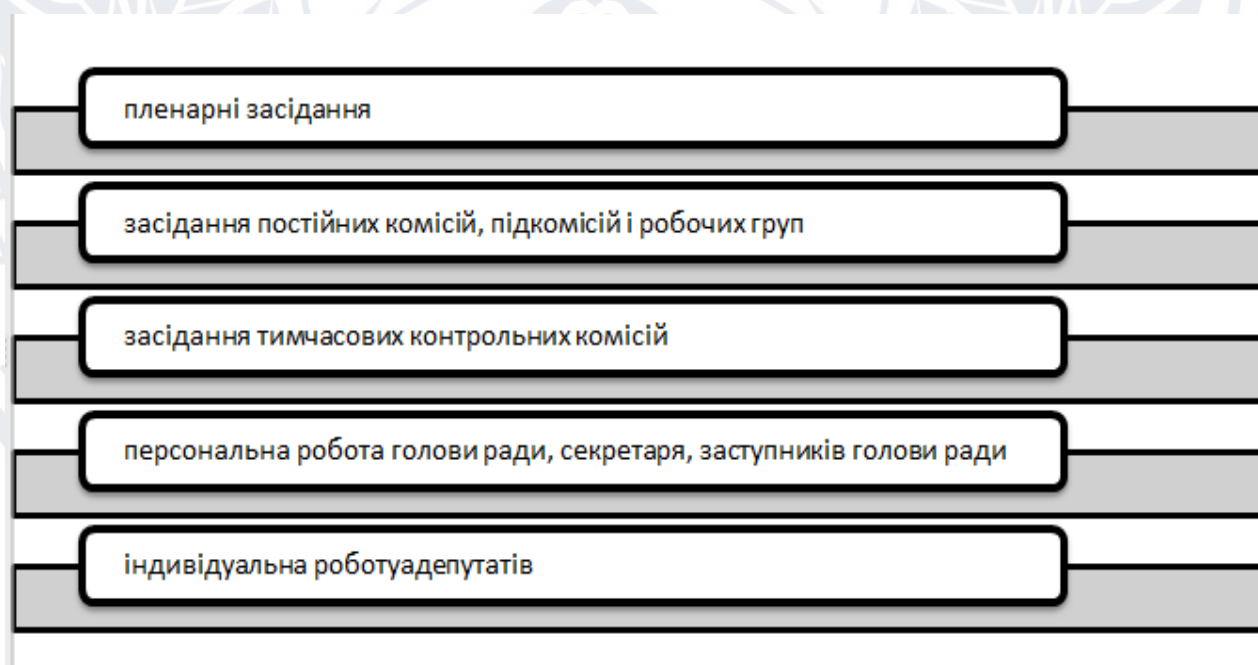

Рисунок 2.1 – Організаційні форми роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради

Примітка. Складено автором самостійно

Цей перелік можна продовжувати, адже постійно шукають нові організаційні форми роботи депутатського корпусу Байковецької ОТГ. Ця робота здійснюється з метою підвищення ефективності роботи, тому на нашу думку закріплювати конкретний перелік організаційних форм роботи є недоцільним, адже форми урізноманітнюються та змінюються.

Основними організаційними формами діяльності депутатів у Байковецькій сільській раді є: участь у її пленарних засіданнях, робота в постійних комісіях, робочих групах, виконання доручень ради та її органів (рис. 2.2).

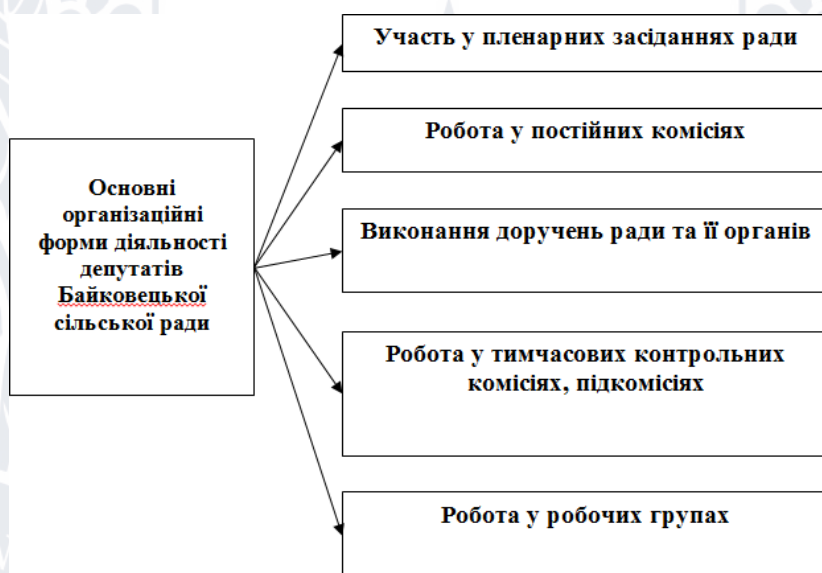

Рисунок 2.2 – Основні організаційні форми діяльності депутатів Байковецької сільської ради

Примітка. Складено автором самостійно

До організаційних форм діяльності депутатів, доцільно віднести і зустрічі з виборцями, і участь у діяльності інших місцевих рад та їх органів, відвідування загальних зборів громадян, засідання органів самоорганізації населення, звіт перед своїми виборцями та зустрічі з ними (рис. 2.3).

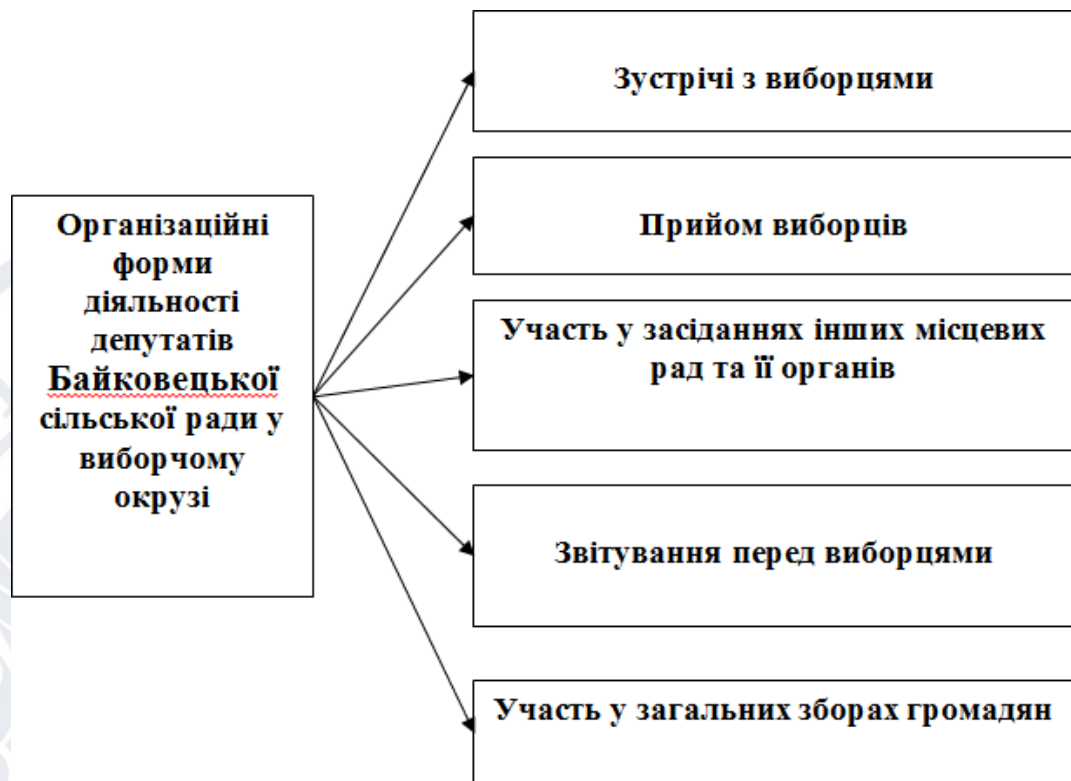

Рисунок 2.3 – Організаційні форми діяльності депутатів Байковецької сільської ради у виборчому окрузі

Примітка. Складено автором самостійно

Байковецька сільська рада та її органи забезпечують необхідні умови для ефективного здійснення депутатами, депутатськими групами їх повноважень. Для проведення зустрічей із виборцями, вивчення законодавчих актів, нормативних документів Байковецької сільської ради та її виконавчих органів встановлені два депутатські дні - вівторок та п'ятниця. Байковецька сільська рада забезпечує депутатів, депутатські групи інформаційними матеріалами, організовує допомогу з правових питань, надає можливість ознайомитись з рішеннями ради, виконавчого комітету та розпорядженнями сільського голови. Для проведення депутатами, депутатськими групами Байковецької сільської ради прийому виборців утворюються громадські приймальні депутатських груп та Байковецької сільської ради. Порядок діяльності та кількість громадських

приймалень депутатських груп та Байковецької сільської ради визначаються Положенням про громадські приймальні, яке затверджується рішенням ради.

Таким чином, депутатський корпус Байковецької сільської ради використовує значний спектр організаційних форм роботи, що можуть використовуватися органами місцевого самоврядування.

Визначимо основні проблеми, які перешкоджають ефективній діяльності депутатського корпусу Байковецької сільської ради:

- іноді сесії сільської ради перетворюються у формальні засідання депутатів, що голосують одногосно «за», піддаючись одноособовому впливу сільського голови, який головує на засіданнях ради, наполегливо проводячи свою суб'єктивну позицію;

- у деяких випадках, з матеріалами рішень, які приймаються на сесії ради депутати ознайомлюються безпосередньо під час засідання, що створює умови неможливості врахування певних нюансів та особливостей проблеми, її комплексного дослідження;

- робота постійних комісій деколи дублює діяльність виконавчого комітету ради;

- недостатній рівень (іноді зовсім відсутній) інформаційного освітлення роботи ради, яка повинна підтримувати двосторонній зв'язок з територіальною громадою, що її обирає;

- несистематично проводяться семінари-навчання для депутатів, які повинні висвітлювати засадничі й актуальні питання самоврядності територіальної громади.

Також, слід відзначити, що не можна допускати фрагментарності правового регламенту роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування на законодавчому та локальному рівні, адже це надзвичайно шкодить розвитку місцевого самоврядування в Україні.

2.2 Аналіз сесійної діяльності депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування

У чинному законодавстві поняття «сесія» не закріплено, однак зважаючи, що переважна більшість науковців визначають сесію, як основну організаційну форму роботи представницького органу місцевого самоврядування [33; 46; 69], в правових актах представницьких органів місцевого самоврядування наводяться різноманітні формулювання поняття «сесія», зокрема сесія – загальні збори депутатів відповідного представницького органу, які скликаються в установленому законом порядку для розгляду і вирішення питань, віднесених до відання ради. Сесія складається із засідань ради, а також із засідань постійних та інших комісій ради, які проводяться в період між засіданнями ради, різноманітних дій, що виконуються в цей же період за дорученням ради її органами і депутатами та необхідних для детального обговорення і найбільш повного вирішення питань, внесених на розгляд ради [32, с. 277].

Таким чином, сесія це скоріше за все поняття, яке має певний проміжок часу, за період якого здійснюються певні дії чи конкретні заходи, мета яких – вироблення і прийняття конкретних рішень. Зважаючи на таку характеристику сесії, вважаємо необхідним визначити основні її складові: ініціювання, підготовка, скликання і проведення сесії, впровадження (реалізація) прийнятих рішень.

Отже, основною організаційною формою діяльності Байковецької сільської ради є сесія, що відповідним чином реалізується через систему управлінських процедур. Сесії сільської ради складаються з пленарних засідань і засідань постійних депутатських комісій.

Перша сесія новообраної сільської ради була скликана територіальною виборчою комісією після обрання Байковецької сільської ради в правомочному складі, її відкривав і вів голова цієї виборчої комісії. Він інформував про підсумки виборів депутатів сільської ради, сільського голови і визнання їх повноважень. Перша сесія новообраної ради покликана забезпечити безперервність і наступність роботи досліджуваного органу місцевого

самоврядування, адже повноваження депутата ради починаються з того моменту, коли відповідна територіальна виборча комісія офіційно оголосила на сесії ради рішення про підсумки виборів та визнання повноважень депутатів, і закінчуються в день першої сесії ради нового скликання.

Наступні сесії Байковецької сільської ради скликаються сільським головою, крім випадків, передбачених чинним законодавством.

Сесії проводяться чергово і позачергово, але не менше одного разу на три місяці, але, якщо питання стосується відведення земельних ділянок, то кожного місяця. Ця норма прописана у регламенті місцевої ради.

Аналіз практики роботи місцевих рад свідчить, що вони проводять різну кількість сесій. Так, сільські ради дотримуються, як правило, вимог Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосовно проведення сесій не рідше одного разу на квартал. Разом з тим потреба внесення змін до бюджету спонукає місцеві ради збиратися частіше, отже, в середньому в сільських радах сесії скликаються 4 – 7 разів на рік. Кількість питань, які виносяться на пленарне засідання сільської ради, як правило, коливається від 5 до 20. У сільських радах, які розміщені поблизу обласних центрів чи великих міст, сесії проводяться частіше і кількість питань, які включаються до порядку денного, коливається від 10 до 40.

Сесії Байковецької сільської ради скликаються в міру необхідності, але не рідше одного разу на місяць, згідно з визначеним на рік планом (крім випадків скликання позачергових сесій). Сесії Байковецької сільської ради проводяться, як правило, у середу. Сесії Байковецької сільської ради скликалися в міру необхідності. В 2019 році відбулося - 8 засідань сільської ради, в 2020 році – 9 засідань, а в 2021 році – 11 засідань, відповідно збільшилась кількість прийнятих сільською радою рішень.

Сесії Байковецької сільської ради проводяться відкрито, але якщо буде необхідність, то рада може прийняти рішення про проведення закритого засідання.

Діяльність Байковецької сільської ради проводиться відповідно до планів, які затверджені радою на рік, поточну та наступну сесії. План роботи Байковецької сільської ради визначає головні напрями діяльності ради та її органів, організаційні форми вирішення поставлених завдань та містить перелік основних організаційно-масових заходів.

Особливий порядок підготовки першої сесії місцевої ради, на якій вирішуються найважливіші питання системи й структури органів місцевого самоврядування й організації початку їх роботи. Перелік питань порядку денного пленарних засідань перших сесій рад законодавчо не закріплено, не встановлено черговості, порядку й термінів їх розгляду, але зрозуміло, що першочерговим є обрання секретаря ради та формування виконавчих органів. Після місцевих виборів склад депутатів частково оновлюється, обираються нові люди на посади сільських, селищних, міських голів, а тому доцільною є розробка методичних рекомендацій та матеріалів щодо проведення перших сесій новообраних місцевих рад. Розробку відповідних рекомендацій та зразків документів можуть здійснювати асоціації представницьких органів місцевого самоврядування.

Підготовка сесій зазвичай покладається на апарат Байковецької сільської ради та її виконавчий комітет. Для підготовки питань, що плануються для розгляду Байковецькою сільською радою, як правило, створюються підготовчі комісії (робочі групи). Вони можуть створюватися рішенням Байковецької сільської ради, розпорядженням голови, рішенням постійної комісії (декількох постійних комісій), виконавчим комітетом ради.

Рішення про підготовку проекту нормативного акта може прийматися на підставі:

- розпорядження сільського голови;
- звернення постійної комісії до сільського голови про необхідність внесення питання щодо розробки проекту акта на розгляд ради;
- звернення депутатської групи, фракції, депутата (депутатів) до сільського, голови;
- рішення виконавчого комітету ради про внесення питання на розгляд ради;
- протоколу загальних зборів громадян, на яких прийнято рішення про місцеву ініціативу;
- рекомендації громадських слухань.

Повідомлення про скликання наступної сесії доводиться до відома депутатів на останньому пленарному засіданні сесії. На стенді Байковецької сільської ради розміщується розпорядження сільського голови про дату проведення чергової чи позачергової сесії сільської ради і порядок денний засідання. Крім того, депутати сільської ради додатково повідомляються в телефонному режимі.

Однак, опитування депутатів Байковецької сільської ради свідчить, що вимоги чинного законодавства про доведення до відома депутатів і населення не пізніше як за 10 днів, інформації про скликання сесії, часто належним чином не виконуються. Депутатам рішення про скликання сесії ради переважно повідомляється за 3 – 5 днів до пленарного засідання.

Процедура проведення пленарного засідання має велике значення в аспекті дотримання прав депутатів, гласності його проведення, всебічного обговорення питань порядку денного та забезпечення вільної дискусії з цих питань. Етапи процедури обговорення питань на пленарному засіданні Байковецької сільської ради зображено на рисунку 2.4.

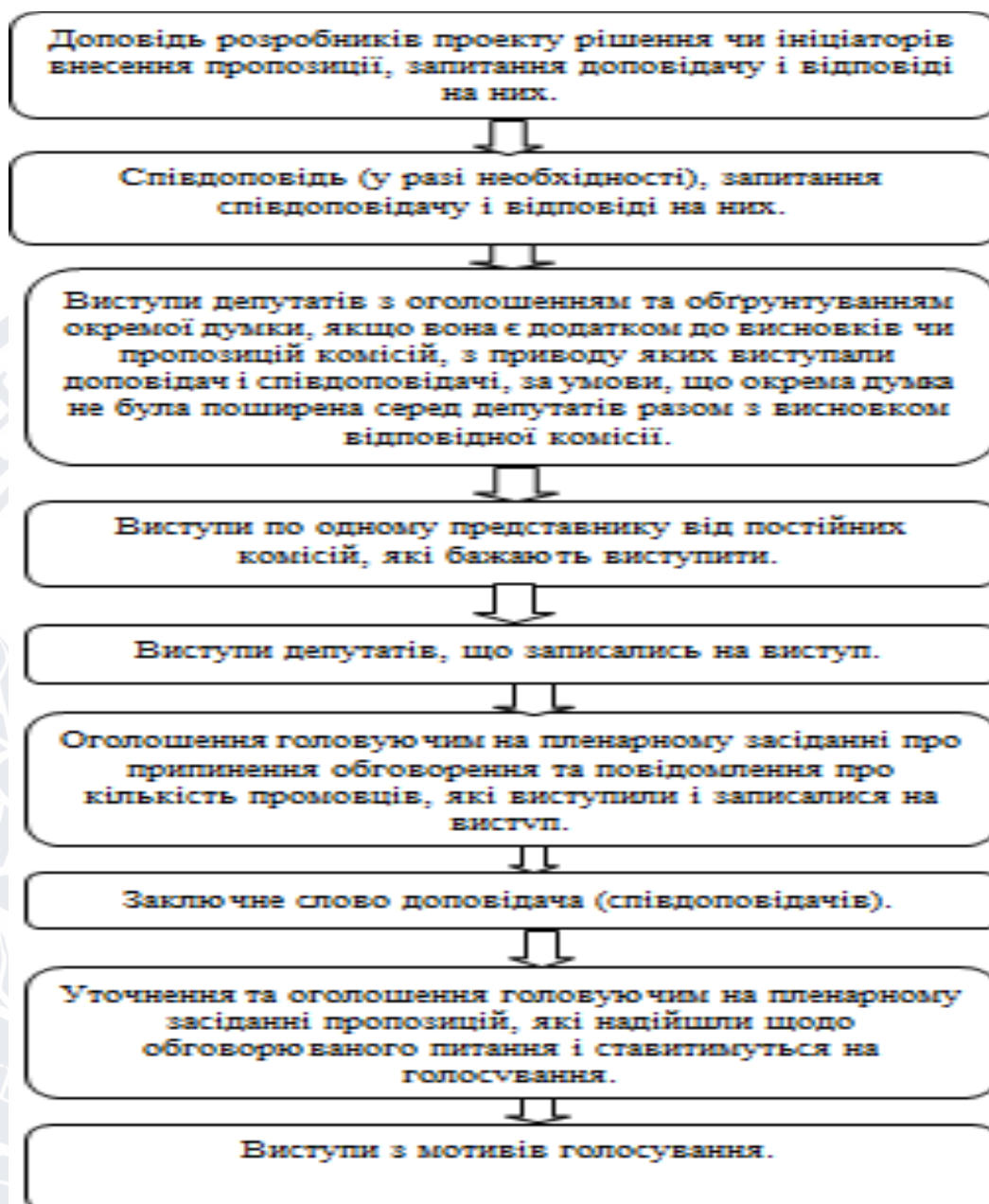

Рисунок 2.4 – Етапи процедури обговорення питань на пленарному засіданні Байковецької сільської ради

Примітка. Складено автором самостійно

Розподіл питань порядку денного сесії на групи здійснюється Байковецькою сільською радою самостійно. Згідно Регламенту Байковецької сільської ради сьомого скликання питання, внесені на розгляд сільської ради, поділяються умовно на основні, поточні та організаційні (рис. 2.5).

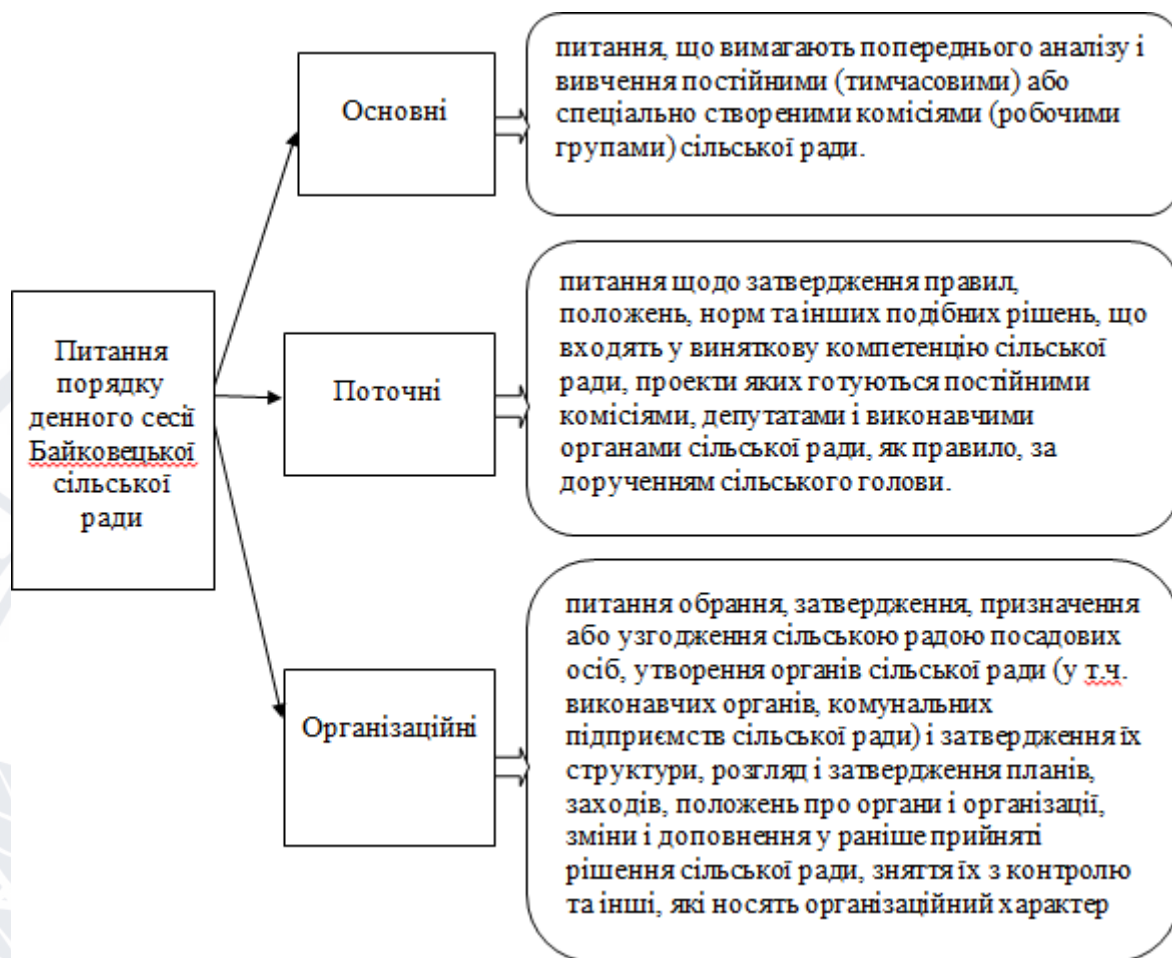

Рисунок 2.5 – Питання порядку денного сесії Байковецької сільської ради

Примітка. Складено автором самостійно

У Байковецькій сільській раді депутати голосують особисто, піднімаючи руку. Сесії проходять швидко протягом 1 або 2 годин, розглядається в середньому 15 – 20 питань порядку денного (інколи до 25 питань).

Таким чином, сесійна робота дає можливість найбільш повно, всебічно, колективно, вільно й компетентно обговорити і вирішити питання, віднесені до компетенції місцевої ради. На сесіях мають бути створені і забезпечені умови для широкої участі населення у вирішенні питань місцевого значення, врахування думки усіх депутатів. Сесійний порядок роботи дає змогу забезпечити поєднання фахової підготовки й попереднього опрацювання питань порядку денного з їх колегіальним обговоренням і прийняттям остаточних

рішень за участю всього депутатського корпусу, врахувати пропозиції різних депутатів і депутатських об'єднань, досягти компромісу між представниками різних політичних сил і соціальних груп. Обов'язковість проведення сесій обумовлено не лише законодавчими та регламентними нормами, але й впливає із самої природи представницького органу, який формується для організації управління на відповідній території, що можливо здійснити шляхом прийняття відповідних рішень. Частиною таких рішень, до яких належать питання виключної компетенції, вправі приймати лише місцева рада на сесії.

Отже, дуже важливим аспектом діяльності депутатського корпусу є дотримання належної правової процедури. Вимоги правової процедури представлено на рис.2.6.

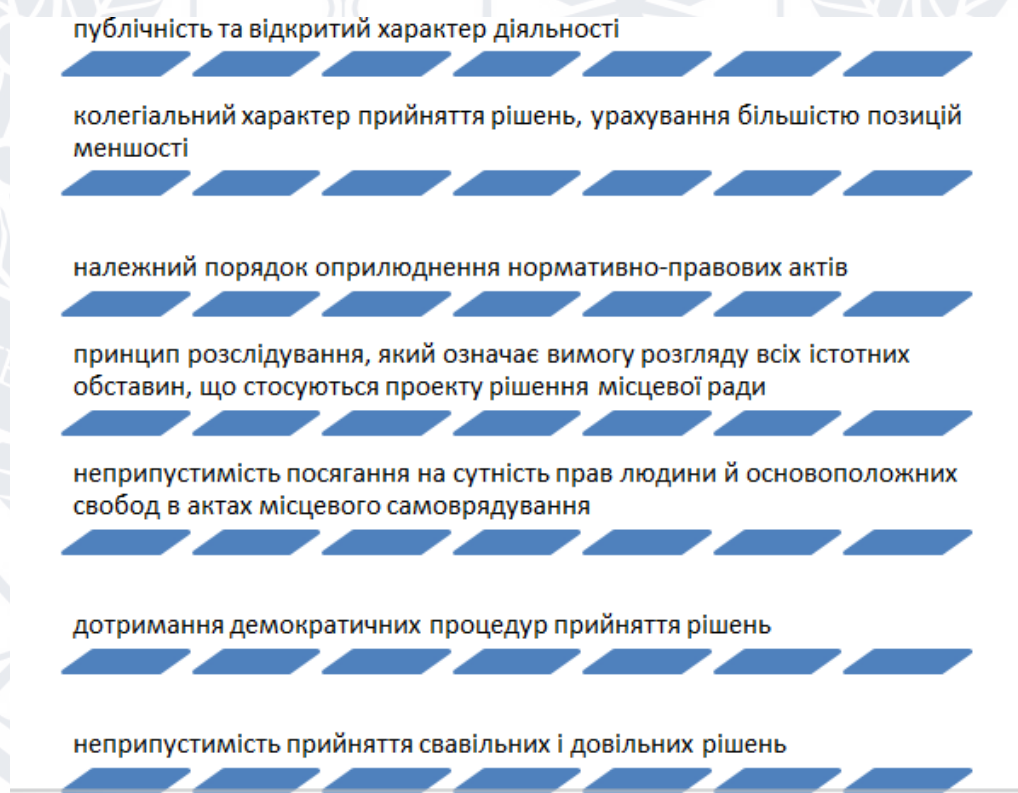

Рисунок 2.6 – Вимоги до правової процедури діяльності депутатського корпусу Байковецької ОТГ

Примітка. Складено автором самостійно

В результаті проведеного нами дослідження, можемо стверджувати, що депутати Байковецької сільської ради дотримуються правової процедури засідань постійних комісій та діяльності загалом.

2.3 Аналіз організаційної роботи постійних комісій в досліджуваному органі місцевого самоврядування

У роботі місцевих рад важливе місце займає діяльність їх постійних комісій. Так, Байковецькою сільською радою утворено три постійні комісії на строк її повноважень, які є колегіальними органами та обрані з числа депутатів Байковецької сільської ради, підзвітні раді та відповідальні перед нею. Вони обираються радою на першій сесії нового скликання у складі голови і членів комісії.

На постійні комісії покладається реалізація трьох основних напрямків діяльності: номінаційної, контрольної функції та функції попереднього опрацювання питань, що виносяться на розгляд сесії (рис. 2.7).

Нами досліджено, що контрольна функція постійних комісій Байковецької сільської ради проявляється також, коли вони за доручення голови, чи самої ради, чи секретаря, або ж самостійно ознайомлюються та вивчають діяльність підконтрольних раді чи виконавчому комітету сільської ради питань.

Підготовка до проведення засідань постійних комісій проводиться головою комісії, заступником, секретарем та окремими депутатами: згідно з планом, визначаються питання для обговорення, обирається місце і час проведення засідання, про це сповіщаються члени комісії та запрошені особи. На засідання постійних комісій можуть запрошуватися керівники підприємств, установ та організацій, відділів та управлінь, заступники міського голови під час розгляду питань, які стосуються сфер їх діяльності. Позитивно може оцінюватися практика встановлення дня та часу проведення чергових засідань постійних комісій.

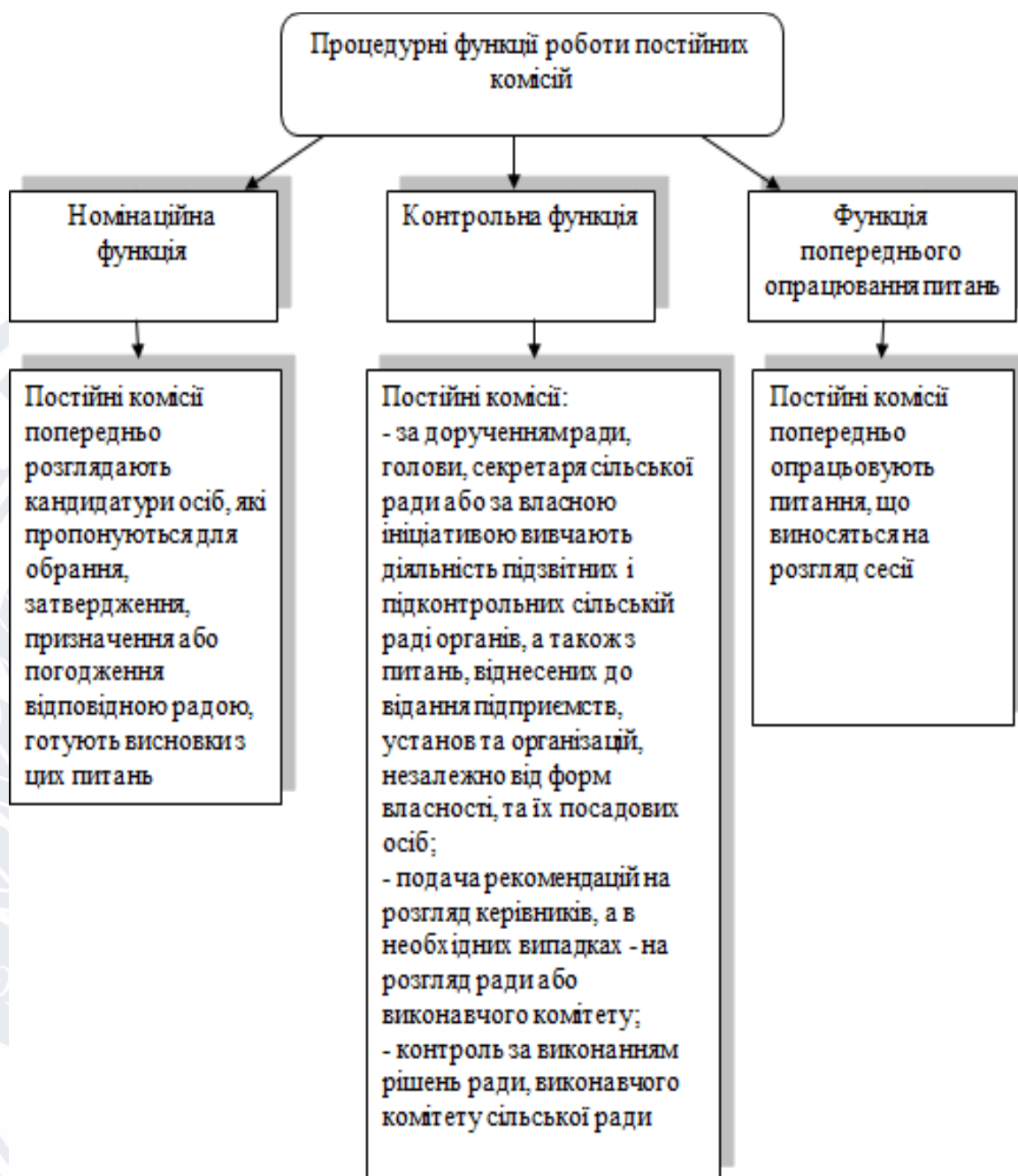

Рисунок 2.7 – Процедурні функції роботи постійних комісій Байковецької сільської ради

Примітка. Складено автором самостійно

Слід зазначити, що в порівнянні з попередніми роками проведено більше засідань Байковецької сільської ради та її постійних комісій (рис. 2.8, рис.2.9).

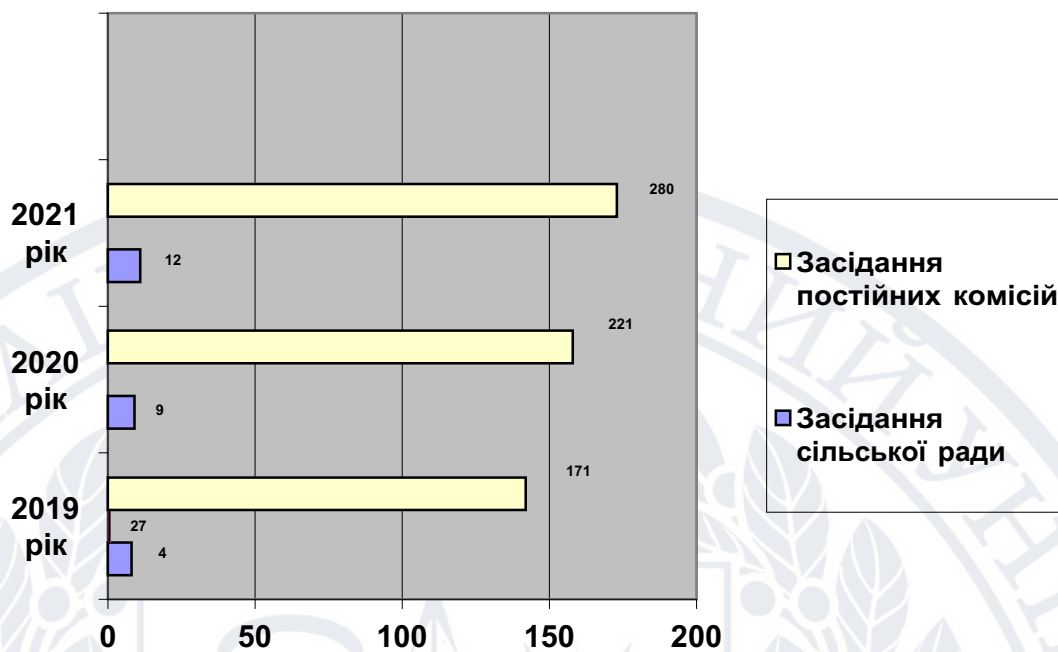

Рисунок 2.8 – Кількість засідань Байковецької сільської ради та її постійних комісій

Примітка. Складено автором на основі матеріалів діяльності Байковецької сільської ради

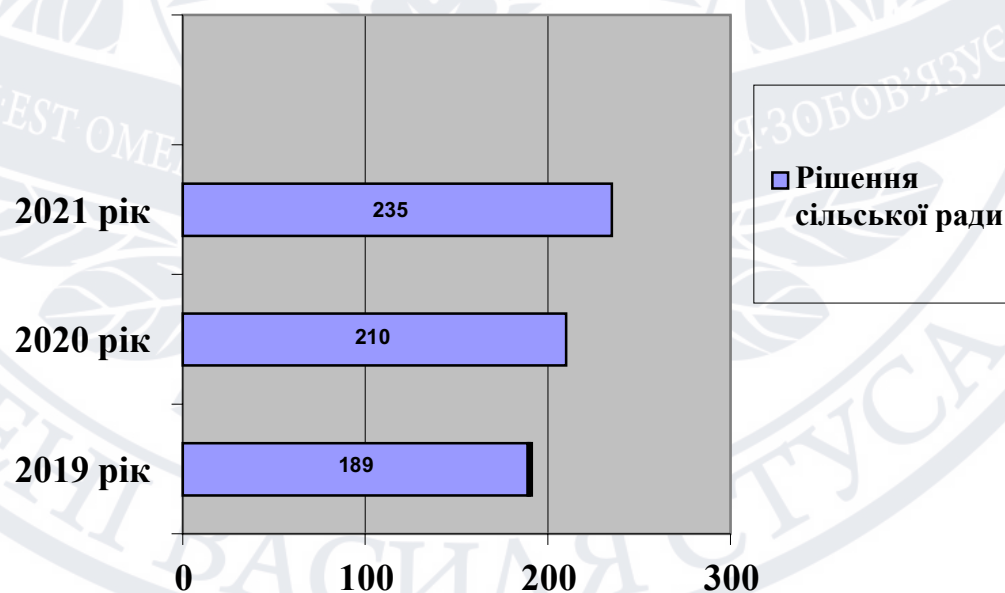

Рисунок 2.9 – Кількість прийнятих рішень Байковецькою сільською радою

Примітка. Складено автором на основі матеріалів діяльності Байковецької сільської ради

Детальніше зупинимося на аналізі роботи кожної постійної комісії Байковецької сільської ради.

Так, постійна комісія з питань земельних відносин, агропромислового комплексу та охорони довкілля у 2020 р. провела 50 засідань, на яких розглянула 77 питань.

Активно працює Постійна комісія з питань соціально-економічного розвитку, бюджету, освіти, культури та медицини. У 2020 р. Комісія провела 78 засідань, на яких розглянуто 87 питань бюджетного процесу, податкової політики та фінансування програм, затверджених сільською радою. Комісія розглянула 170 заяв жителів району про надання матеріальної допомоги. Надано допомоги на суму 66 тис. грн.

Щоквартально комісія на своїх засіданнях розглядає звіти про виконання бюджету села, хід виконання програми соціально-економічного розвитку села і після цього вносить їх на розгляд сільської ради. Основним пріоритетом у використанні коштів є своєчасна і в повному об'ємі виплата заробітної плати працівникам бюджетних установ.

Постійна комісія з питань депутатської етики, законності, громадського порядку, соціального захисту населення та роботи з молоддю у 2020 р. провела 45 засідань, на яких розглянула 45 питань, проекти яких внесено на розгляд Байковецької сільської ради.

В абсолютній більшості комісії своєчасно подавали проекти рішень на засідання президії. Однак були й виняткові ситуації, коли в зв'язку з недотримання термінів подачі пропозицій щодо порядку денного та проектів рішень Байковецької сільська рада змушена була порушувати регламент і надавати матеріали депутатам для опрацювання в більш стислі терміни.

Постійні комісії також є важливим місцем розробки нових проектів рішень ради та місцевих програм, адже у них депутати працюють над питаннями, що входять у сферу їхніх інтересів, і щодо яких вони є компетентними, маючи змогу обговорювати ці питання з колегами, чий інтереси входять до тієї самої сфери. Таке професійне спілкування щодо конкретного кола проблем

територіальної громади є ефективною основою для розробки нових програм та проектів рішень, спрямованих на розв'язання проблем територіальної громади. «Постійні комісії, таким чином, є однією з організаційно-правових форм діяльності місцевих рад, яка дає можливість депутатам брати участь у живій організаторській роботі, здійснювати контроль та перевірку виконання».

Організаційні форми роботи постійних комісій регулюються Законом «Про місцеве самоврядування в Україні», а також локальними нормативно-правовими актами, що їх видають місцеві ради. Зазвичай це Положення про постійні комісії, які інколи є складовою регламенту, але частіше є окремим документом. Аналіз Положення про постійні комісії Байковецької сільської ради показує поверхневу регламентацію їх діяльності, і часто перефразоване цитування положень закону і регламентів.

Засідання постійних комісій можуть бути чергові й позачергові, відкриті та закриті, звичайні та виїзні. Комісії можуть також проводити спільні засідання. Звичайні засідання комісій відбуваються зазвичай у певних приміщеннях у будівлі місцевої ради чи виконавчого комітету, а виїзні засідання можуть за рішенням комісії відбуватися на території, наприклад, комунального підприємства чи установи. Виїзні засідання комісії проводяться з метою практичного ознайомлення її членів із діяльністю досліджуваного та підконтрольного об'єкта, діяльність якого є предметом розгляду постійної комісії.

Виїзні засідання постійних комісій видаються достатньо ефективною організаційною формою роботи такого органу, адже дозволяє депутатам предметно ознайомитися із діяльністю досліджуваних об'єктів і виробити засновану на практиці позицію під час обговорення питання, що стосується конкретного комунального підприємства, установи тощо. За допомогою виїзних засідань покращується мікроклімат у колективі, зв'язки депутатів із своїми виборцями, депутати отримують важливу інформацію про реальний стан справ, також робота постійних комісій активізується і покращується. Тому можна вважати виїзні засідання ефективними, та такими, які покращують результат.

Таким чином, виїзні засідання постійних комісій є ефективними і необхідно поширити практику їх проведення, враховуючи їх мобілізуючий вплив, можливість критики «знизу» зі сторони співробітників підприємств та внесення ними пропозицій, можливість всебічного виявлення недоліків у роботі організацій.

Регламентування процедури проведення виїзних засідань постійних комісій потребує вдосконалення.

Щоб така організаційна форма роботи, як виїзне засідання, за змістом відповідала теоретичному визначенню, на досліджуваному підприємстві після його огляду, зустрічі з його співробітниками, члени постійної комісії повинні зібратися у приміщенні, що не відноситься до місцевої ради, має бути перевірений кворум та проведене обговорення результатів перевірки та голосування з прийняттям відповідних рішень.

Тоді, коли засідання постійної комісії можна виділити як основну форму її роботи, всі інші форми роботи цього органу вбачається доцільним визначати як допоміжні. Саме до них відносяться індивідуальні форми роботи керівного складу постійної комісії, а саме її голови, його заступника та секретаря постійної комісії, більшість з яких має внутрішньо-організаційний характер. Самостійна діяльність голови, заступника та секретаря комісії обмежується тільки організаційними заходами. У всіх інших випадках вони зобов'язані виступати тільки за дорученням і від імені постійної комісії.

Доручення, які можуть надаватися депутатам: дослідження діяльності конкретного комунального підприємства, контроль за такою діяльністю, підготовка відповідної доповіді на засідання комісії; участь у підготовці проектів рішень виконавчим комітетом ради; виступ із доповіддю на пленарному засіданні ради тощо.

Етапи процедури підготовки засідання постійної комісії зображена на рисунку 2.10.

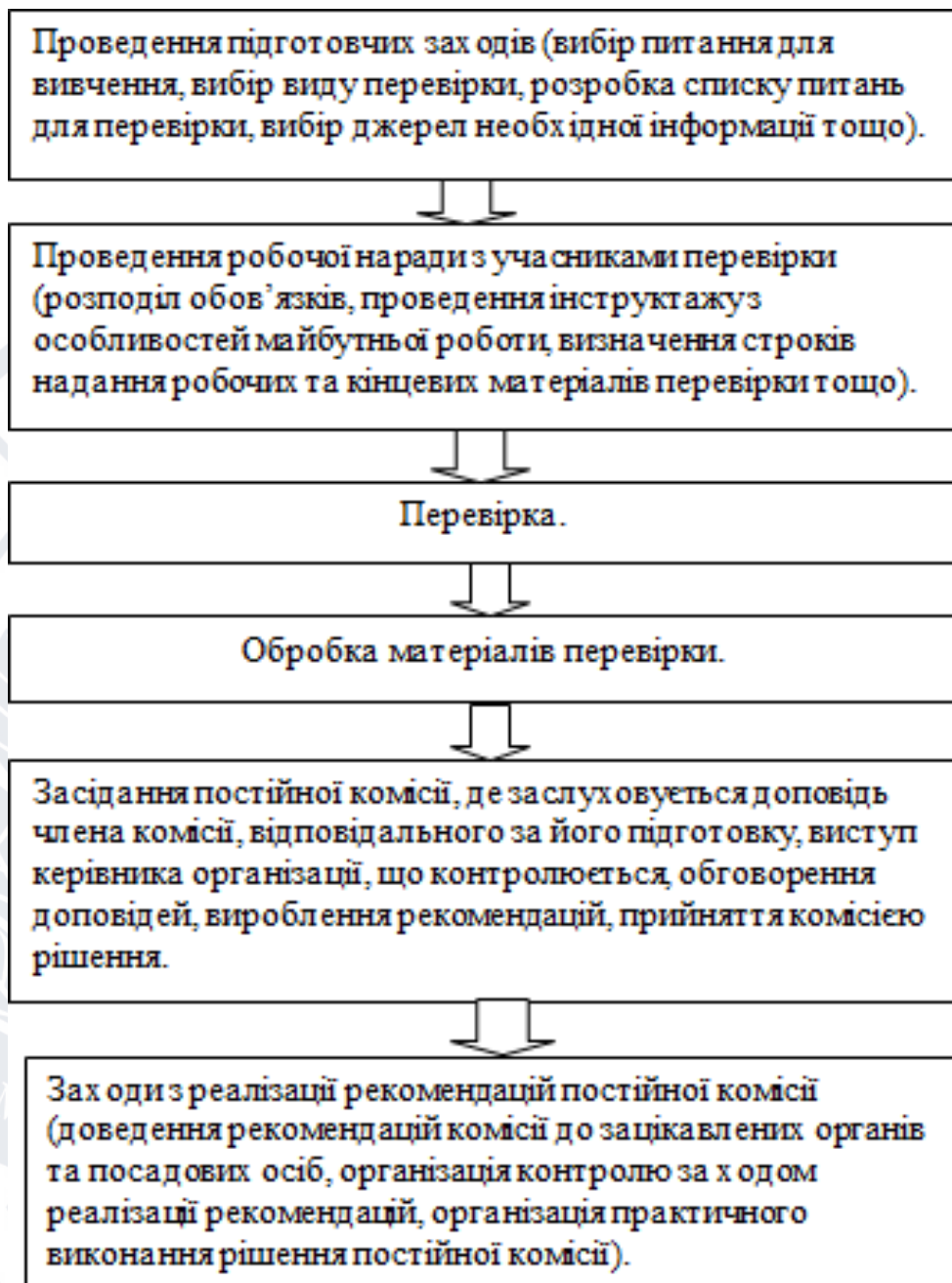

Рисунок 2.10 – Етапи процедури підготовки засідання постійної комісії Байковецької сільської ради

Примітка. Складено автором самостійно

Не сприяє розвитку організаційних форм роботи постійних комісій місцевих рад практика утаювання (не оприлюднення) протоколів їх засідань, практично недосяжним для громадян є зміст рішень, які ними приймаються.

Виборці ознайомившись із їх змістом, мають змогу отримати інформацію про те, які питання розглядалися, як працюють депутати, хто з них пропускає засідання тощо. Аналіз протоколів свідчить, що окремі депутати жодного разу не були присутніми на засіданнях постійних комісій. Але постійні комісії ні разу не піднімали питання про причини відсутності депутатів, ні на своїх засіданнях, ні на засіданнях ради. Це свідчить про недосконалість правової регламентації організаційних форм діяльності місцевої ради і її органів, декларативність положень щодо можливості зазначених суб'єктів впливати на таких депутатів.

Таким чином, виваженість, фаховість, обґрунтованість рішень Байковецької сільської ради значною мірою залежить від їх підготовки і опрацювання у постійних комісіях. Постійні комісії Байковецької сільської ради використовують широкий спектр організаційних форм роботи.

Висновки до розділу 2

Депутатський корпус Байковецької сільської ради використовує значний спектр організаційних форм роботи, що можуть використовуватися органами місцевого самоврядування.

Визначимо основні проблеми, які перешкоджають ефективній діяльності депутатського корпусу Байковецької сільської ради:

- іноді сесії сільської ради перетворюються у формальні засідання депутатів, що голосують одногосно «за», піддаючись одноособовому впливу сільського голови, який головує на засіданнях ради, наполегливо проводячи свою суб'єктивну позицію;
- у деяких випадках, з матеріалами рішень, які приймаються на сесії ради депутати ознайомлюються безпосередньо під час засідання, що створює умови неможливості врахування певних нюансів та особливостей проблеми, її комплексного дослідження;
- робота постійних комісій деколи дублює діяльність виконавчого комітету ради;

- недостатній рівень (іноді зовсім відсутній) інформаційного освітлення роботи ради, яка повинна підтримувати двосторонній зв'язок з територіальною громадою, що її обирає;

- несистематично проводяться семінари-навчання для депутатів, які повинні висвітлювати засадничі й актуальні питання самоврядності територіальної громади.

Сесійна робота дає можливість найбільш повно, всебічно, колективно, вільно й компетентно обговорити і вирішити питання, віднесені до компетенції місцевої ради. На сесіях мають бути створені і забезпечені умови для широкої участі населення у вирішенні питань місцевого значення, врахування думки усіх депутатів. Сесійний порядок роботи дає змогу забезпечити поєднання фахової підготовки й попереднього опрацювання питань порядку денного з їх колегіальним обговоренням і прийняттям остаточних рішень за участю всього депутатського корпусу, врахувати пропозиції різних депутатів і депутатських об'єднань, досягти компромісу між представниками різних політичних сил і соціальних груп. Обов'язковість проведення сесій обумовлено не лише законодавчими та регламентними нормами, але й впливає із самої природи представницького органу, який формується для організації управління на відповідній території, що можливо здійснити шляхом прийняття відповідних рішень. Частина таких рішень, до яких належать питання виключної компетенції, вправі приймати лише місцева рада на сесії.

Дуже важливим аспектом діяльності депутатського корпусу є дотримання належної правової процедури. В результаті проведеного дослідження, можемо стверджувати, що депутати Байковецької сільської ради дотримуються правової процедури засідань постійних комісій та діяльності загалом.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ДОСЛІДЖУВАНОМУ ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1 Удосконалення інституційного забезпечення організації роботи депутатського корпусу в досліджуваному органі місцевого самоврядування

Інституційне забезпечення є одним з важливих аспектів розвитку та функціонування місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування підлягає постійному реформуванню та вдосконаленню, адже процеси децентралізації неможливо здійснити без подолання негативних процесів в соціально-економічному та культурному розвитку.

Варто зазначити, що органи місцевого самоврядування й місцеві ради, розвиваються за законами бюрократичної організації, яка керується у своїй діяльності принципами державного адміністрування, місцеві ради не приділяють належної уваги ефективності своєї діяльності.

На нашу думку, лише через розвиток організаційних форм роботи місцевих рад можливий реальний розвиток інституту місцевого самоврядування.

На наш погляд, удосконалення правового регулювання організації роботи депутатського корпусу Байковецької ОТГ має впроваджуватися з врахуванням таких аспектів:

- антибюрократична направленість;
- відмова від принципів державного адміністрування;
- організаційні форми роботи мають постійно бути оцінені щодо ефективності для територіальної громади;
- має бути плавний перехід від управляючої до регулюючої моделі організації діяльності місцевих рад;
- чітка фіксація та оформлення норм, які регулюють організаційні форми роботи органів місцевих рад.

Удосконалення правового регулювання має здійснюватися з метою підвищення дієвості організаційних форм роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування. Цей процес тісно пов'язаний з розвитком місцевого самоврядування в цілому як самостійної гілки публічної влади, інституту громадянського суспільства. Вдосконалення організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування має здійснюватися не заради самого процесу не для місцевих рад та їх органів, тобто не для того щоб їм комфортніше працювалося, а для територіальних громад, з орієнтацією на інтереси окремого жителя, соціальних груп і в цілому суспільства.

Актуальним є пошук організації систем органу місцевого самоврядування, який враховуючи українські реалії, історичні особливості, забезпечував би європейські стандарти та розвиток людини як особистості.

У теперішніх умовах розвитку в Україні місцевого самоврядування необхідні зміни в підходах до тлумачення такої організаційної форми роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, як сесія, яка традиційно визначається, як сукупність засідань місцевої ради і засідань постійних комісій. Пропонуємо змінити підходи в розумінні такого терміну як «сесія», адже сьогодні вона фактично охоплює лише пленарні засідання місцевих рад. Засідання постійних комісій переважно проводяться в позасесійний період, адже в актах відповідних посадових осіб про скликання сесії вказується дата, місце й час проведення пленарного засідання місцевої ради. Ускладнення процесу життєдіяльності територіальних громад, особливо у містах, вимагає проведення засідань постійних комісій не лише перед проведенням пленарного засідання місцевої ради, а значно частіше, а в такому випадку їх засідання взагалі відбуваються у позасесійний період, що не відповідає вимогам чинного законодавства.

З урахуванням цього пропонується на законодавчому рівні в процесі регламентації організації роботи місцевих рад термін «сесія» застосовувати для визначення проміжку часу, протягом якого мають проводитися засідання постійних комісій і пленарних засідань місцевих рад. Необхідно також окремо

закріпити для різних рівнів місцевих рад періодичність проведення пленарних засідань, а також засідань постійних комісій (тобто мінімальну кількість засідань, які повинні бути проведені протягом року).

Пропонуємо проектний графік засідань постійних комісій, який представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Проектний графік засідань постійних комісій при Байковецькій сільській раді на 2023 рік.

№ комісії	Назва комісії	Кількість членів комісії	Періодичність засідань
1.	Постійна комісія з питань фінансів, бюджету, планування соціально-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва	- <u>Скиблюк Л.М.</u> – голова комісії; - <u>Вонс І.П.</u> ; - <u>Качмар В.М.</u> ; - <u>Федуник Ю.В.</u>	10.01.2023 07.02.2023 10.03.2023 11.04.2023 10.05.2023 05.09.2023 10.10.2023 07.11.2023 06.12.2023
2.	Постійна комісія з питань земельних відносин, природокористування, планування територій, будівництва, архітектури, охорони пам'яток, історичного середовища то благоустрою.	<u>Гарбус М.В.</u> – голова комісії; <u>Гураль І.Й.</u> ; <u>Кітик В.П.</u> ; <u>Лагіш І.В.</u> ; <u>Уніят Т.К.</u>	17.01.2023 09.02.2023 14.03.2023 18.04.2023 11.05.2023 06.09.2023 11.10.2023 08.11.2023 07.12.2023

Продовження таблиці 3.1

3.	Постійна комісія з питань комунальної власності, житлово-комунального господарства, енергозбереження та транспорту.	Поважна С.О.– голова комісії; Бунт Є.М.; Зінько В.З.; Кучма А.С.	20.01.2023 14.02.2023 15.03.2023 20.04.2023 12.05.2023 12.09.2023 12.10.2023 14.11.2023 12.12.2023
4.	Постійна комісія з гуманітарних питань.	Мита Л.Б. – голова комісії; Василик Я.В.; <u>Махінка А.І.</u> ; <u>Ховрат Т.І.</u>	24.01.2023 21.02.2023 16.03.2023 21.04.2023 16.05.2023 13.09.2023 17.10.2023 15.11.2023 13.12.2023
5.	Постійна комісія з питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики та регламенту.	Порада Н.Р.– голова комісії; Волошук І.В.; Гупало Р.С.; Кушнір М.В.	25.01.2023 22.02.2023 21.03.2023 25.04.2023 17.05.2023 19.09.2023 18.10.2023 16.11.2023 14.12.2023

Відповідно до законодавчих приписів місцеві ради у своїх регламентах мають чітко визначити сесійні тижні. Наприклад, міські ради, які щомісячно проводять сесії, могли б установити сесійним другий (третій) тиждень кожного місяця, а сільські ради другий тиждень третього місяця кожного кварталу. Це сприяло б упорядкуванню сесійної діяльності місцевих рад.

Єдиним способом забезпечення однакового застосування процедурних норм з метою дотримання принципу верховенства права, законності, гласності у

діяльності депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, є закріплення їх на законодавчому рівні. Сьогодні в Україні особливо актуальною є детальна систематизація нормативно-правових актів у сфері місцевого самоврядування та їх критичний аналіз з метою оновлення, в тому числі норм процесуального (процедурного) характеру, якими регулюється організація роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування.

Для удосконалення правового регулювання організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування необхідно ширше використовувати міжнародний досвід. Аналіз практики нормативного регулювання організації роботи місцевих рад забезпечує з'ясування специфічної соціально-юридичної природи місцевого самоврядування, його властивості, ознаки і закономірності, форми буття. Саме це дає змогу виявляти глобальні тенденції розвитку місцевого самоврядування. Впровадження міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування в національне законодавство, наукове дослідження та аналіз таких стандартів є надзвичайно важливим та актуальним з огляду на формування і розвиток громадянського суспільства в Україні.

Отже, основними завданнями діяльності органів місцевого самоврядування є: демократизація суспільного життя і зміцнення засад конституційного ладу України; забезпечення реалізації конституційних прав людини; створення умов для задоволення важливих потреб людини і територіальної громади загалом; розвиток місцевої демократії та підвищення політичної активності населення; ефективне управління системами життєзабезпечення територіальної громади.

Відхід від командно-адміністративної системи і рух до громадянського суспільства передбачають мінімізацію втручання держави в життєзабезпечення громадян [74, с. 41]. Однак це не означає повне ігнорування інтересами людини і громадянина, держава таким чином звільняє простір для органів місцевого самоврядування. Але на відміну від державного регулювання така діяльність переважно має ґрунтуватись на принципах самоорганізації і самоуправління.

У процесі удосконалення інституційного забезпечення організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування необхідно, не порушуючи прав і свобод людини та громадянина, інтересів інститутів громадянського суспільства, створити умови для демократичного й ефективного функціонування місцевих рад, головною метою яких має бути створення умов для вільного розвитку ініціативи громад, розвитку регіонів, і як кінцева мета, задля якої і здійснюються усі зміни, покращення умов життя населення, забезпечення гідного й вільного розвитку кожного члена територіальної громади.

Отже, законодавство про місцеве самоврядування в Україні, потребує великих змін, систематизації, а в першу чергу уніфікації.

Таким чином, інституційне забезпечення включає удосконалення правового регулювання, див рис.3.1.

Етапи удосконалення правового регулювання:	I етап: антибюрократична направленість;
	II етап: відмова від принципів державного адміністрування;
	III етап: постійне оцінювання організаційних форм роботи депутатського корпусу;
	IV етап: перехід від управляючої до регулюючої моделі організації діяльності місцевих рад;
	V етап: чітка фіксація та зовнішнє оформлення організаційних форм роботи депутатського корпусу.

Рисунок 3.1 – Етапи удосконалення правового регулювання

Примітка. Складено автором самостійно

Сьогодні актуальним питанням є розробка Муніципального кодексу. У ньому має бути відображено нормативно правове регулювання нових

організаційних форм роботи депутатського корпусу. До таких нових форм можемо віднести засідання депутатських фракцій, пленарних засідань. У ньому мають бути сформульовано норми, які підвищуватимуть статус постійних комісій місцевої ради.

Також необхідним є приведення положень локальних нормативних актів, а саме регламентів обласних, районних, міських рад у відповідність до положень Закону України «Про статус депутатів місцевих рад».

Таким чином, як свідчить вітчизняний та світовий досвід, неефективне інституційне забезпечення організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування виступає одним із визначальних чинників, що стає на заваді покращенню якості діяльності органів місцевого самоврядування, зводить нанівець будь-які спроби влади провести необхідні реформи.

Таким чином, удосконалення інституційного забезпечення організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради є необхідною умовою підвищення ефективності діяльності Байковецької сільської ради.

3.2 Вдосконалення процесу організації роботи депутатського корпусу в органі місцевого самоврядування

Успішність і злагодженість організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради є запорукою результативної реалізації його функцій та повноважень. Організація роботи депутатського корпусу досліджуваного органу місцевого самоврядування потребує постійного аналізу, узагальнення практики та дій, спрямованих на її модернізацію та підвищення її ефективності.

Вагоме значення для регулювання організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування мають регламенти, положення та інші підзаконні нормативно-правові акти. Їх значення для розвитку місцевого самоврядування не можна недооцінювати, адже часто нормативні конструкції, закріплені в них, можуть виявитися далеко не такими безневинними, простими для сприйняття і застосування, особливо в нашому суспільстві, що перебуває на перехідному етапі розвитку й в якому відсутні сталі демократичні традиції.

Регламенти сільської ради мають бути обов'язково опубліковані в засобах масової інформації, але вони не публікуються, тому можуть бути визнані нечинними.

Кожна новообрана місцева рада зобов'язана не пізніше як на другій сесії затвердити регламент. Аналіз їх змісту свідчить, що регламенти сільських, й дуже часто селищних рад, в основному мають формальне значення (приймаються тому, що їх необхідно прийняти), у той час багато питань процедурного характеру залишаються нерегульованими.

Регламенти сільських рад становлять зазвичай всього 3-5 сторінок, на відміну від регламентів міських рад, які зазвичай включають десятки норм, які регулюють різноманітні відносини у сфері місцевого самоврядування. Окремі регламенти місцевих рад навіть містять положення, які не направлені на регулювання організаційних форм роботи ради, а містять положення, які доречніше закріпити у статуті територіальної громади.

Аналіз змісту регламенту Байковецької сільської ради свідчить, що у більшості випадків він значною мірою відтворює норми законодавства, які регулюють відносини.

Звичайно, основою таких нововведень має стати системне погодження і зміна ряду норм, які б по-перше чітко встановлювали неможливість винесення проекту рішення на розгляд пленарного засідання без попереднього його розгляду у профільній (тут необхідне чітке нормативне визначення поняття «профільної» комісії та критеріїв розмежування питань, стосовно яких можуть виникати питання щодо відання тієї чи іншої комісії), а далі – всіх постійних комісіях ради, по-друге, надавали б рішенням комісій обов'язкового характеру. Тобто законодавець має закріпити положення про те, що у порядок денний може бути включене тільки питання, підтримане половиною чи іншою кількістю постійних комісій, головне, щоб ця цифра була закріплена на законодавчому рівні, що робило б її однаковою для усіх рад. Інше питання, що стосується проведення засідань постійних комісій і потребує свого відображення у законодавстві – це закріплення обов'язку оголошувати на пленарному засіданні

разом із висновками комісії окрему думку депутата (депутатів), а також забезпечити їх збереження як додатка до протоколу засідання постійної комісії. Сьогодні законом у відповідній формі належить закріпити певні вимоги (дії, процедури), які будуть обов'язковими для всіх територіальних громад щодо забезпечення принципів колегіальності, голосування рішень більшістю, хоча й з урахуванням думки меншості, а також із залученням усіх заінтересованих суб'єктів з метою опрацювання політично узгоджених, економічно обгрунтованих, фінансово забезпечених постанов [16, с. 25].

Отже, сьогодні актуальним є завдання пошуку врегульованого балансу між законодавчим регулюванням і межами їх регламентації відповідними локальними нормативно-правовими актами. Як вірно зазначається в науковій літературі, держава має бути домінуючою і покликана до забезпечення не тільки інструментальної системи правового управління, але для підтримки ефективного функціонування.

На наш погляд, головні питання, які стосуються процедури роботи депутатського корпусу, мають здійснюватися та вирішуватися на рівні закону.

Важливим напрямком удосконалення організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування є розробка механізму захисту інтересів меншості. Це стосується забезпечення права ініціювати розгляд на засіданні місцевої ради чи її органів питань, віднесених до їх компетенції, брати участь у підготовці проектів актів органів місцевого самоврядування, встановлення різного порядку прийняття рішень (найбільш важливі питання повинні прийматися кваліфікованою більшістю голосів депутатів 2/3 чи навіть 3/4, що дозволить меншості впливати на вироблення і реалізацію стратегії розвитку територіальних громад, районів і областей. Звісно, такий порядок може привести до нерозв'язних конфліктів, коли із-за небажання йти на взаємні поступки рішення не будуть прийматися. Але й це необхідно враховувати й встановити певний порядок вирішення таких конфліктів – наприклад, винесення питання на референдум, а щодо питань, які потребують невідкладного вирішення – залучення третейської інстанції у формі комісії, сформованої з представників

меншості і більшості, а також депутатів рад інших рівнів, народних депутатів України, інших осіб, яким довіряють конфліктуючі сторони.

Ефективність організаційних форм роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування значною мірою залежить від кількісного (чисельного) складу місцевої ради. Багатолюдність складу місцевої ради може перешкоджати ефективності її роботи.

Впровадження у діяльність органу місцевого самоврядування науково обгрунтованих форм роботи, а відтак нових управлінських форм, може забезпечити кращу керованість суспільними процесами, задоволення потреб, законних інтересів кожного громадянина і територіальної громади в цілому.

Слід зазначити, що громадяни можуть в повній мірі довіряти місцевим радам, тільки маючи доступ до інформації про плани, рішення й дії місцевої ради, і через механізм «зворотного зв'язку» підтримувати починання та ініціативи влади. Вільний доступ до інформації є однією з базових умов для участі громадян в прийнятті та реалізації рішень органів місцевого самоврядування. Необхідне створення такої системи, яка б забезпечила такий доступ до інформації громадян. Одним із варіантів є створення регіональних інформаційних систем, які б акумулювали рішення (акти) органів і посадових осіб місцевого самоврядування окремого регіону, протоколи засідань колегіальних органів.

Органи і посадових осіб місцевого самоврядування потрібно зобов'язати в п'ятиденний (десятиденний) термін надавати копії документів до відповідних регіональних інформаційних систем. Такий порядок змусить органи місцевого самоврядування належним чином і своєчасно оформлювати всі документи (сьогодні часто трапляються випадки, коли два, три, а то й більше місяців залишаються не оформленими рішення, прийняті на сесії місцевої ради, належним чином не оформлені протоколи). Інколи можна спостерігати ситуацію коли за одним номером і від однієї дати органом місцевого самоврядування прийняті різні рішення (зміст рішення оформленого відповідним актом різний – існує спокуса замінити одне рішення на інше). А тому на законодавчому рівні

необхідно встановити обов'язок місцевих рад оприлюднювати детальні (розгорнуті) звіти про свою роботу.

Безперечно, змушені визнати, що окремі сільські, селищні ради фінансово неспроможні забезпечити виконання вимог законодавства щодо оприлюднення власних актів, іншої інформації щодо роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Тому на законодавчому рівні необхідно визначити порядок доведення до відома населення нормативно-правових актів представницьких органів місцевого самоврядування. Потрібно створити умови для ознайомлення населення з актами органів місцевого самоврядування не лише в цих органах, а й на спеціально створених сайтах, де б розміщувалася інформація про проведення сесій, наприклад, сільських рад окремого району, а також оприлюднювалися акти, прийняті цими сільськими радами.

Слід зазначити, що моніторинг функціонування депутатського корпусу Байковецької сільської ради засвідчив недостатній рівень висвітлення роботи депутатського корпусу в друкованих районних ЗМІ як форми комунікацій з громадою.

Постійне інформування Байковецької сільською радою мешканців громади про свою депутатську роботу через ЗМІ має ряд незаперечних переваг та можливостей:

- потенційно створюється канал зворотного зв'язку через ЗМІ, і навіть відсутність реакцій на інформацію в більшості випадків можна трактувати як її схвалення;

- публікація може викликати певний мультиплікативний ефект, коли мешканці сусідніх районів міста чи навіть інших міст (селищ, сіл) висловляться за те, щоб подібна проблема була розв'язана і у них;

- публікація може становити певний інтерес в якості цінної інновації і корисної практики вирішення конкретної проблеми розвитку села, отже, може попасти до відповідних баз даних для використання в якості інформаційного ресурсу та впровадження;

– складаючи усі публікації чи тези виступів на радіо і телебаченні до купи, набагато простіше звітувати перед виборцями про проведену депутатську роботу;

– готуючи публікацію, мимоволі узагальнюється та аналізується проблема, систематизується кількісна і якісна інформація про об'єкти і суб'єкти, пов'язані з публікацією; це є нічим іншим як аналізом, який може спричинити до генерування нових творчих ідей у депутатській роботі.

Проте, як ми бачимо, є ситуація, коли дуже мало публікацій, щодо діяльності депутатів Байковецької сільської ради, тобто мало звітування, результатів громадських опитувань, кількість депутатських запитів чи прийом громадян.

Незважаючи на певні зрушення у використанні інтернет ресурсів досліджуваним органом місцевого самоврядування в цьому напрямку також є певне не бажання розкриватися і звітувати перед населенням.

Також, успішна організація роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради неможлива без вдосконалення діяльності кожного окремого депутата. Тільки забезпечення цього елемента функціонування місцевої ради дозволить забезпечити успішну роботу всієї системи.

Наскільки ефективним буде депутат, настільки він зможе бути катализатором ефективності роботи службовців ради.

Для прийняття своєчасних організаційних рішень необхідна професійна підготовка спеціалістів відповідного рівня й безвідмовно діюча інформаційна мережа. Одним із способів вирішення цієї проблеми є створення спеціалізованих центрів з підготовки і перепідготовки муніципальних службовців, організація короткострокових курсів для депутатів місцевих рад, постійне проведення лекцій, семінарів, конференцій, круглих столів. В сучасних умовах при використанні нових інформаційних технологій необхідно ширше використовувати системи дистанційного навчання і консультування депутатів місцевих рад, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Таким чином, щоб була ефективною робота депутатського корпусу при Байковецькій ОТГ, відповідно потрібно витратити ефективно час, який відводиться для засідань та приймання відповідних рішень, що стане результатом певної діяльності та ефективної роботи громади загалом (рис. 3.2).

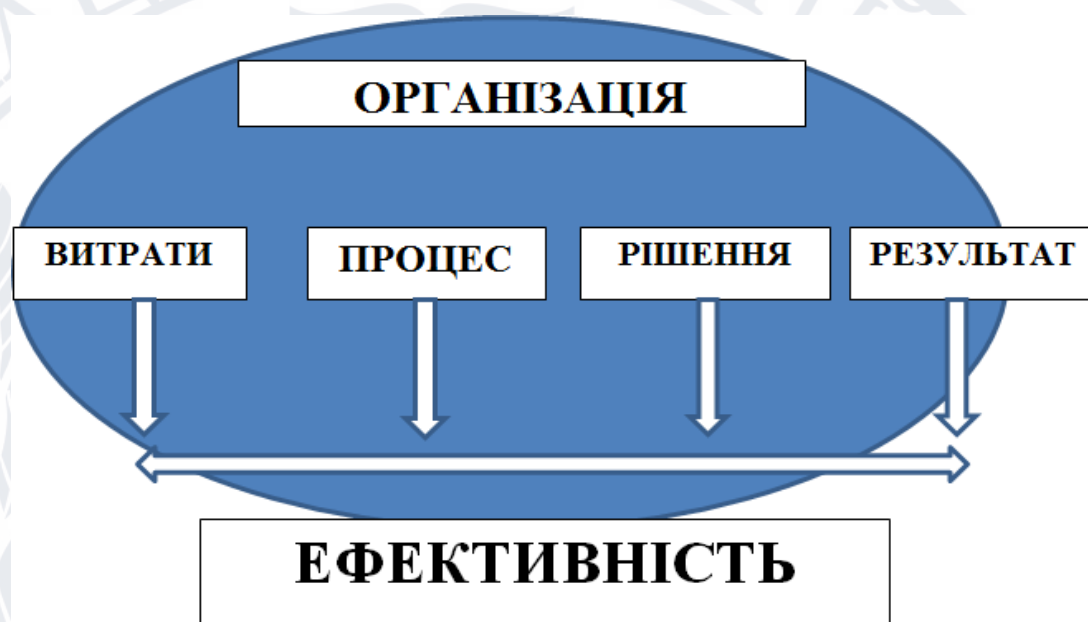

Рисунок 3.2 – Спрощена модель ефективної організаційної роботи депутатського корпусу

Примітка. Складено автором самостійно

Таким чином, удосконалення організації роботи депутатського корпусу досліджуваного органу місцевого самоврядування здійснюється тими повноваженнями, якими має керуватися кожна місцева рада.

3.3 Впровадження зарубіжного досвіду організації діяльності місцевих рад у вітчизняну практику

Потреба раціоналізації діяльності депутатського корпусу досліджуваного органу місцевого самоврядування, наближення до європейських стандартів

зумовлює необхідність проведення комплексних досліджень організації роботи місцевих рад зарубіжних країн, досвіду їх правової регламентації.

Міжнародна практика сприяє до пошуку такого способу організації роботи місцевих рад, який б відповідав інноваційним та сучасним демократичним вимогам. Він має забезпечувати права і свободи громадян, задовільняти їх потреби і надавати якісні послуги.

Досить детально регламентується організація роботи місцевих рад в Данії. Новообрана комісія проводить перше засідання з 1 по 15 грудня, але після того, як попередня рада поприймає рішення стосовно різних оскаржень і протестів проти результатів виборів.

Найстарший член місцевої ради оголошує про скликання місцевої ради. На першому засіданні місцева рада обирає голову, хоча в цей час головує той, хто скликав дану раду.

Впровадження в Україні загалом, та в Байковецькій сільській раді зокрема, таких механізмів захисту інтересів меншості сприятиме розвитку місцевого самоврядування і демократії в цілому.

Окремої уваги, для раціоналізації організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради, заслуговує процедура заміни члена ради.

Цікавим є досвід Італії, щодо організації роботи представницьких органів місцевого самоврядування, там надається автономія місцевим радам, досить розвинута нормативна база, яка регулює їхню діяльність.

Регламент провінції Віченца в Італії має певну організаційну форму, яка називається конференція голів комісій. На цій конференції вирішуються питання координації роботи комісій ради та визначаються напрямки їх роботи.

Значний досвід організації роботи місцевих рад мають країни Латинської Америки. Зазвичай основною організаційною формою діяльності місцевих рад цих країн є сесії, проведення яких регулюється локальними нормативно-правовими актами. Можуть проводитися позачергові або надзвичайні засідання за вимогою певної кількості членів представницького органу або за ініціативою глави місцевого виконавчого органу, або за вимогою уряду чи його

представника. Надзвичайні сесії збираються для вирішення тільки конкретно визначених питань, причому дотримання процедури скликання і проведення надзвичайного засідання муніципальної ради має принципове значення. Рішення, прийняті поза законно скликаної сесії, вважаються такими, що не мають юридичної сили.

Важливим є врахування досвіду організації роботи місцевих рад у США. Основною організаційною формою роботи місцевих рад є засідання, які скликаються щотижнево, раз на два тижні, або щомісячно [27, с. 21]. Понад 90 відсотків штатів надають автономію містам, зобов'язують місцеву владу до ведення відкритих засідань і документації. Практично усі штати вимагають, щоб усі засідання місцевої влади, на яких мають прийматися офіційні рішення, були відкритими для громадськості. 45 штатів вимагають, що документи місцевої влади мають бути відкритими для громадського контролю у прийнятні години. В багатьох штатах ухвалено закони про відкритість місцевої влади. В деяких містах засідання міських рад прямо транслюються по радіо. Пересічні громадяни приймають активну і безпосередню участь в прийнятті рішень місцевого значення [36, с. 242 - 243].

Особливістю Великобританії є те, що радники (члени місцевих рад) здійснюють управлінську діяльність, входячи до складу галузевих чи функціональних комітетів і комісій [39, с. 29], які по суті є виконавчими органами рад, а тому організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування вибудовуються з урахуванням специфіки діяльності усієї системи органів влади. У Великобританії муніципалітети проводять сесії щоквартально, а сесії Ради Великого Лондона проводяться щомісячно або раз на квартал [23, с. 21].

Безперечно, цікавим для удосконалення організації роботи депутатської корпусу Ступківської сільської ради видається дослідження питання визначення сесії ради у регламентах місцевих рад зарубіжних країн. Регламент провінції Віченца (Італія) вказує, що сесії ради поділяються на звичайні та позачергові і складаються з засідань ради, яких може бути декілька [46, с.101]. Більшість

регламентів італійських місцевих рад взагалі не використовують поняття сесії, а лише засідання ради [46, с.111]. Регламенти ж місцевих рад Польщі використовують поняття сесії, тотожне поняттю засідання [5, с.108]. Часом тривання сесії вважається час від її відкриття до її закриття. Варто зауважити, що в деяких регламентах можна зустріти положення, що сесії можуть складатися із кількох засідань [5, с.36], а інші чітко закріплюють, що сесії мають відбуватися у одне засідання, яке в разі необхідності може бути перерваним і продовженим [5, с.10].

З регламентів рад провінцій Італії випливає, що пленарні засідання можуть бути звичайними чи скликаними терміново. При цьому регламент ради провінції Ломбардії розподіляє засідання на звичайні, екстраординарні та термінові. Згідно з цим, звичайними є засідання ради з питань бюджету, екстраординарними – з усіх інших питань, а з невідкладних питань термінові. Передбачаються також відкриті та спільні засідання ради за участю представників регіону та парламентарів з наданням їм слова за їх зверненням [56, с.98]. Взагалі регламент ради провінції Ломбардії є цікавим для дослідження нормативного регулювання підготовки та проведення пленарних засідань. Цей документ містить ряд положень, аналіз та запозичення яких є корисним в процесі вітчизняного нормотворення з метою регулювання роботи місцевих рад.

Насамперед, це норма, якою закріплюється, що об'ява про скликання пленарного засідання, яка направляється всім депутатам, має містити повний перелік питань, які розглядатимуться. На жаль, у практиці роботи місцевих рад України при оголошенні про скликання сесії не завжди депутати отримують вичерпну інформацію про питання, які розглядатимуться, що позбавляє їх можливості достатньо підготуватися. Також часто у розданому попередньо порядку денному з назв питань досить важко визначити їх точний зміст. Причиною цього є відсутність достатньої нормативної регламентації порядку підготовки до проведення пленарних засідань місцевих рад в Україні.

В Україні недосконалим є процес підготовки порядку денного пленарних засідань. Досить поширеною є практика внесення на початку пленарного

засідання на розгляд ради питань, які попередньо не розглядалися на засіданнях постійних комісій. Це позбавляє депутатів можливості повноцінно брати участь у роботі ради. В Італії, зазвичай, намагаються запобігти подібним випадкам. Регламент провінційної ради Ломбардії чітко вказує, що порядок денний у кінцевому варіанті реєструється за п'ять днів до звичайного, за три дні – до екстраординарного та 24 години до термінового засідання. До вказаного терміну до офісу ради мають бути надані усі проекти актів з питань порядку денного. Пункт 4 ст. 29 містить чітку вказівку, що «жодна пропозиція не може бути поставлена на обговорення ради, якщо вона не була надана у встановлені попередніми пунктами терміни у вигляді повного та скорегованого тексту згідно з законом, з усіма відгуками та документами, необхідними для її вивчення» [56, с.79].

Важливу роль в процесі діяльності місцевих рад відіграють постійні й тимчасові комісії, а тому необхідно приділити увагу аналізу зарубіжного досвіду правової регламентації їх організаційних форм роботи. Так, в Японії кількість постійних комісій обмежується законом: для префектур – залежно від кількості населення в них – від 4-х до 17-ти комісій, для міст – від 4-х до 8-ми, для селищ і сіл – до 4-х. Ці комісії дають висновки на проекти нормативно-правових актів, які виносяться виконавчим апаратом на розгляд місцевих зборів (префектуральних, міських, селищних і сільських). Засідання комісій цих зборів, зазвичай, проходять у присутності голів і посадових осіб виконавчих органів місцевого самоврядування [67, с. 21].

Серед науковців [10, с. 147] відсутня єдність при оцінці організації й діяльності комісій та комітетів представницьких органів місцевого самоврядування зарубіжних країн. Як про переваги наголошується, що їх наявність надає представницьким органам місцевого самоврядування можливість організувати свою діяльність на більш раціональній основі, зосередити увагу на вирішенні найважливіших питань муніципального розвитку, забезпечити розподіл управлінської праці, а також внутрішньоорганізаційну спеціалізацію, організувати постійний та системний контроль за діяльністю виконавчо-

розпорядчих органів. Серед недоліків зазначають, що за такої організації знижується роль представницьких органів як ядра муніципального механізму, ускладнюється і затягується процес прийняття рішень, збільшення кількості повноважень, які делегуються представницькими органами комісіям і комітетам, не супроводжується належним контролем за їх реалізацією.

Підсумовуючи вище викладене, можна констатувати, що вивчення організації роботи місцевих рад європейських країн та США дозволить визначити ефективні та раціональні форми діяльності. Цей досвід сприятиме ефективній роботі місцевих рад та розвитку демократії і добробуту населення, див. табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Зведена інформація, щодо зарубіжного досвіду організації діяльності місцевих рад у вітчизняну практику

Країна	Особливості
Данія	установче засідання новообраної міської ради проводиться у період з 1 по 15 грудня року виборів
	повідомлення про скликання засідання оголошує найстарший член місцевої ради або, якщо більше однієї особи працюють у раді протягом однакового періоду часу, то найстарший з них
	на установчому засіданні місцева рада з-поміж членів ради обирає голову, в цей час головує на засіданні член ради, який скликав раду
	окремим рішенням місцева рада визначає час і місце проведення чергових засідань, про які оголошується у місцевій пресі за процедурою, встановленою місцевою радою на початку кожного фінансового року
	позачергові засідання проводяться на вимогу мера або мінімум однієї третини членів ради
	проводяться семінари щодо річного бюджету місцевого уряду або з інших питань місцевого урядування, що мають загальну вагу
	засідання місцевої ради, як правило, проводяться для громадськості відкрито

США	організаційна форма діяльності місцевих рад є сесії, проведення яких регулюється локальними нормативно-правовими актами
	рішення, прийняті поза законно скликаної сесії, вважаються такими, що не мають юридичної сили
	засідання скликаються щотижнево, раз на два тижні, або щомісячно
	<u>усі засідання місцевої влади, на яких мають прийматися офіційні рішення, були відкритими для громадськості</u>
	пересічні громадяни приймають активну і безпосередню участь в прийнятті рішень місцевого значення
Великобританія	радники (члени місцевих рад) здійснюють управлінську діяльність, входячи до складу галузевих чи функціональних комітетів і комісій
	організаційні форми роботи представницьких органів
Польща	закріплюються норми, згідно з якими протокол попередньої сесії депутати отримують разом з матеріалами до наступного чергового засідання, на початку якого депутати голосують за погодження цього протоколу
Італія	проводиться послідовна політика децентралізації
	надання широкої автономії місцевим радам та розвинута нормативна база, що регулює їх роботу
	засідання депутатських груп, конференції голів комісій та голів депутатських груп
	у конференції голів груп беруть участь Президент ради чи делегована ним особа
	конференція голів комісій

Примітка. Складено автором самостійно

Отже, досвід організації роботи місцевих рад інших країн є корисним, при використанні його органами місцевого самоврядування в Україні.

Висновки до розділу 3

Як свідчить вітчизняний та світовий досвід, неефективне інституційне забезпечення організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування виступає одним із визначальних чинників, що стає на заваді покращенню якості діяльності органів місцевого самоврядування, зводить нанівець будь-які спроби влади провести необхідні реформи.

Удосконалення інституційного забезпечення організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради є необхідною умовою підвищення ефективності діяльності Байковецької сільської ради.

Для прийняття своєчасних організаційних рішень необхідна професійна підготовка спеціалістів відповідного рівня й безвідмовно діюча інформаційна мережа. Одним із способів вирішення цієї проблеми є створення спеціалізованих центрів з підготовки і перепідготовки муніципальних службовців, організація короткострокових курсів для депутатів місцевих рад, постійне проведення лекцій, семінарів, конференцій, круглих столів. В сучасних умовах при використанні нових інформаційних технологій необхідно ширше використовувати системи дистанційного навчання і консультування депутатів місцевих рад, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Вивчення організації роботи місцевих рад європейських країн та США дозволить визначити ефективні та раціональні форми діяльності. Цей досвід сприятиме ефективній роботі місцевих рад та розвитку демократії і добробуту населення. Досвід організації роботи місцевих рад інших країн є корисним, при використанні його органами місцевого самоврядування в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведені теоретико-правові засади організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, здійснено аналіз практики організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради, обґрунтовано напрями удосконалення організації роботи депутатського корпусу досліджуваного органу місцевого самоврядування. На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки та пропозиції.

Питання організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування є актуальним для багатьох країн світу. Одночасно це питання набуває особливого значення в умовах реалізації реформи державного управління та місцевого самоврядування.

Від рівня нормативної регламентації організаційних форм роботи місцевих рад значною мірою залежить розвиток представницької демократії на рівні громад і місцевого самоврядування в цілому. Процедурне оформлення дій місцевої ради, спрямованих на реалізацію її функцій, здійснюється у формі закріплення основних правил і меж, безумовне виконання яких забезпечує законність роботи органу, забезпечення принципу демократичності і прозорості, спрямованості його діяльності в інтересах громади.

Байковецька сільська рада є органом місцевого самоврядування, що представляє територіальну громаду села Байківці та здійснює від її імені та в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, іншими законами.

Байковецька сільська рада утворює на строк своїх повноважень постійні комісії, які є її органами та обираються з числа її депутатів, підзвітні раді та відповідальні перед нею. Депутати працюють у постійних комісіях на громадських засадах. Байковецькою сільською радою утворено п'ять постійні комісії.

Фрагментарність правової регламентації організаційних форм роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування на законодавчому та

локальному рівні надзвичайно шкодить розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Так, на законодавчому рівні необхідно закріпити обов'язок сільських, селищних, міських голів за можливості оприлюднювати рішення про скликання сесії ради в засобах масової інформації, а за відсутності такої можливості – на спеціально обладнаних стендах. Аналогічно повинні оприлюднюватися й рішення, прийняті на засіданнях цих рад. У локальних нормативно-правових актах необхідно закріпити за місцевими радами обов'язок чітко встановлювати строки проведення чергових сесій, визначати порядок скликання позачергових сесій з дотриманням усіх вимог чинного законодавства щодо оприлюднення інформації про її скликання та забезпечення можливості ознайомитися з матеріалами. І лише у разі виняткових (екстраординарних, особливих) випадків сесія має скликатися за скороченою процедурою.

На сьогодні місцеві ради як важлива складова єдиної системи місцевого самоврядування України потребують впровадження напрацьованих у процесі міжнародного співробітництва у сфері місцевої та регіональної демократії засад діяльності представницьких органів місцевого самоврядування, які довели свою спроможність у європейських країнах, створивши належні умови для ефективної та результативної роботи, досягнення консенсусу при прийнятті рішень, відкритості та прозорості.

Отже, досвід організації роботи місцевих рад зарубіжних країн є надзвичайно корисним для використання при вдосконаленні організації роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування в Україні.

Наслідком впровадження проаналізованих пропозицій у практику організації роботи депутатського корпусу Байковецької сільської ради має бути підвищення ефективності діяльності Байковецької сільської ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування / [заг. ред. А. П. Яценюка]. Київ : Парламент. вид-во, 2017. 608 с.
2. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: кол. моногр. / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін.; [за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова]. Київ: Атіка, 2018. 864 с.
3. Актуальні проблеми виконання законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації»: наук.-практ. посіб. / [ред. В. В. Кравченка]. Київ: Атіка, 2019. 288 с.
4. Баймуратов М. А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине : монография / М. А. Баймуратов, В. А. Григорьев. Одесса : Юрид. лит., 2018. 248 с.
5. Батанов О. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб. / О. Батанов, В. Кампо; за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. Київ: Знання України, 2015. 148 с.
6. Байрак С. О. Місцеве самоврядування – основа розвитку демократичної держави. *Панорама політологічних студій*. 2013. Вип. 10. С. 148-154.
7. Байрак С. Місцеве самоврядування Республіки Польща: особливості становлення та засади функціонування. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2013. Вип. 3. С. 255- 262.
8. Байрак С. Шляхи оптимізації функціонування органів місцевого самоврядування України в контексті досвіду Республіки Польща. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Випуск 2. Житомир-Київ-Краків: ФОП Євенок О. О., 2018. С. 130-137.
9. Барановська Т. М. Державна політика розвитку територіальних громад в Україні: автореф. дис. канд. н. з держ. управл. Х., 2017. 20 с.
10. Бодрова І. І. Питання функціонування робочих структур представницьких органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Матеріали наукових семінарів та «круглих столів», проведених Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого спільно з Академією правових наук України 15–16 травня 2019 року. Х., 2019. С. 145–147.

11. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемчушенка. К. : Юрид. думка, 2018. 992 с.
12. Делія Ю. Представницькі органи (ради) в механізмі реалізації правових норм у сфері місцевого самоврядування в Україні. *Правн. часоп. Донец. ун-ту*. 2013. №2. С. 21–28.
13. Демиденко В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (у схемах): посібник. К. : КНТ, 2016. 440 с.
14. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. Г. Серьогіної. Х. : Право, 2017. 256 с.
15. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>
16. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. кол.: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) [та ін.]. 748 с.
17. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями : прийнята 21 трав. 1980 р., м. Мадрид *Офіц. вісн. України*. 2006. № 9. Ст. 585.
18. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні: наук.-практ. посіб. / за ред. М. О. Пухтинського, В. В. Толкованова. Київ: Крамар, 2013. 400 с.
19. Жилінкова І. В. Сфери компетенції органів місцевого самоврядування. Досвід країн Західної та Центральної Європи // *Державне будівництво та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. ; Акад. правових наук України. 2016. Вип. 4. С. 34 – 44.
20. Журавський В. С. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Журавський, В. О. Серьогін, О. Н. Ярмиш. К.: Ін Юре, 2014. 672 с.

21. Журба С. О. Поняття організаційних форм роботи парламентів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. К., 2018. Вип. 28. С. 237–245.
22. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко [та ін.]. Х.: Право, 2018. 584 с.
23. Звіт про діяльність Байковецької сільської ради сьомого скликання за 2021 рік.
24. Здіорук О. І. Форми взаємодії органів самоорганізації населення з органами місцевого самоврядування. *Стратег. пріоритети*. 2018. № 4. С. 165–170.
25. Ільяшенко В. А. Форми роботи постійних комісій органів місцевого самоврядування України. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2017. № 4. С. 115–120.
26. Клімова Г. П. Інститут місцевого самоврядування в сучасній Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр.; Акад. правових наук України. 2016. Вип. 4. С. 15 – 23.
27. Калиновський Б. В. Відповідальність органів і посадових осіб місцевої публічної влади в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Юрид. часопис Нац. акад. внутр. справ*. 2018. № 1(15). С. 25 – 39.
28. Куйбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : монографія. К. : МАУП, 2017. 432 с.
29. Кирич Н.Б., Храпкіна В.В., Андрушків Б.М. Досвід реалізації стратегії розвитку територіальних громад у постконфліктних умовах. Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення [текст] : [монографія]/ під заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В.В., д.п.н., доц. Устименка В.А. К.:Інтерсервіс, 2021. 382 с.
30. Кирич Н.Б., Братащук М.П., Крамар І.Ю., Співак С.М. Вектори соціально-економічного розвитку сільських населених пунктів в умовах адміністративно-територіальної реформи. На прикладі Мшанецької сільської ради на Тернопільщині. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2019. 414 с.

31. Кирич Н.Б., Андрушків Б.М., Мельник Г.Х. Стратегія розвитку адміністративного району (Концептуальні засади організації соціально-економічного розвитку адміністративного району в контексті формування добровільних об'єднань територіальних громад Лановеччини). Монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2017. 456 с.
32. Лазор О. Д. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення: слов.-довід. / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. – 2-е допов. навч.-наук. вид. К. : Дакор, 2015. 336 с.
33. Лазор О. Д. Публічна самоврядна влада в Республіці Італія та Україні : особливості організації та функціонування: монографія / О. Д. Лазор, І. П. Шелепницька. К.: Дакор, 2013. 172 с.
34. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. Київ, 2017. 110 с.
35. Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні : монографія. Х. : Право, 2018. 288 с.
36. Матвієнко А.С. Реформа адміністративно-територіального устрою в Латвії. *Держава і право*. 2011. Вип. 54. С. 674–680.
37. Мельник А. Ф. Підвищення конкурентоспроможності територіальних громад в умовах реалізації нової регіональної політики України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 1. С. 21-36.
38. Мельник А. Ф. Управління ресурсами території в контексті європейської та національної політики регіонального розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. Вип. 3. С. 7- 22.
39. Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. Муніципальний менеджмент: Навч. посібник. К.: Знання, 2006. 420 с.
40. Місцеве самоврядування в Україні в умовах становлення правової держави : монографія / за ред. Ю. М. Тодики, В. А. Шумілкіна. Х. : Одиссей, 2014. 392 с.
41. Монастирський, Г. Л. Інституційне забезпечення інтеграції сільських населених пунктів в умовах підготовки до адміністративно-територіальної реформи

Вісник Сумського національного аграрного університету. 2013. Вип. 6. С. 3-8.

42. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України (із змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
43. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України (із змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
44. Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019–2021 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 № 77-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2019-%D1%80/print>.
45. Ткачук А.Ф. Латвія: довга дорога реформи. Робочі записки. Київ: К.І.С., 2015. 56 с.
46. Шаповалова Н., Пресняков І. Адміністративна реформа у Польщі: напрямки змін та реальні результати. URL: <http://www.dialogs.org.ua/ru/cross/page3636.htm>.
47. Харечко І. З. Політико-правові механізми участі громадян у процесі прийняття політичних рішень в умовах електронної демократії: автореф. дисертації дис. канд. політ. н. Львів, 2014. 16 с.
48. Шкільняк М.М. Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах: монографія/ М. Богданова, К. Борсекова, В. О. Бригадир [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого, Є. В. Савельєва. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С.57-67
49. Шляхтун П. П. Конституційне право: слов. термінів / П. П. Шляхтун. К. : Либідь, 2005. 568 с.
50. Щербак Н. В. Формування позитивного іміджу органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах модернізації публічного управління в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2016. № 1. С. 34-37.

